

E-magazine 4

Jaargang 7

2020-2021

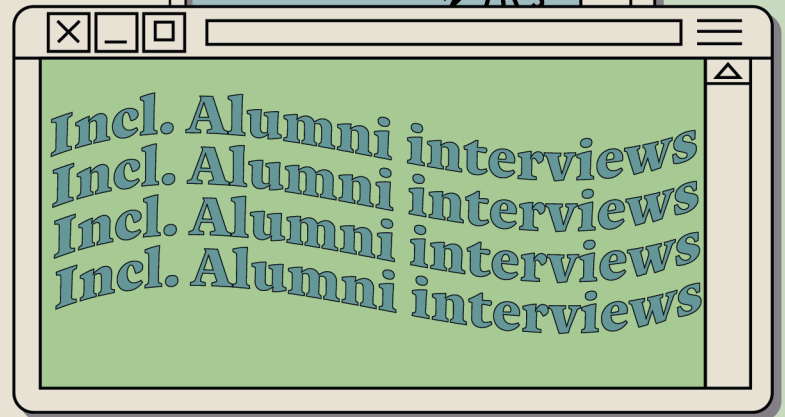
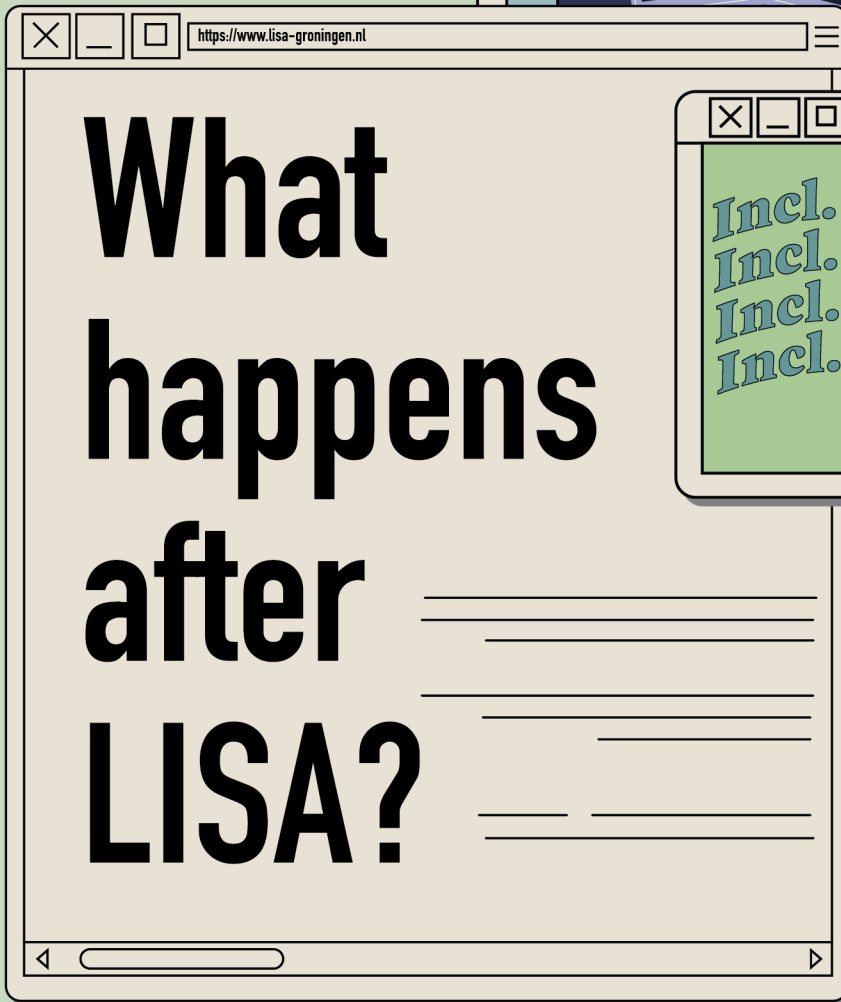
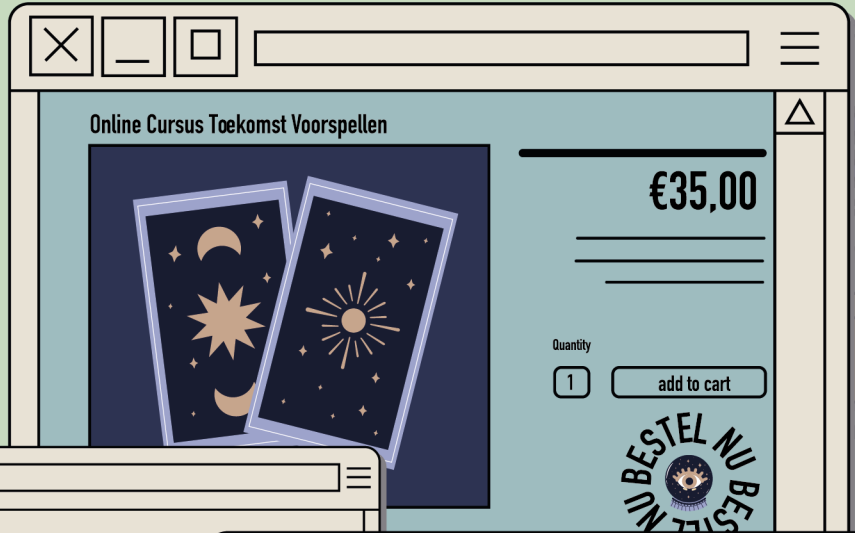
Prullenmand

Nestor
elkoppeling

ecom essays

Redactie

Hoofdredacteur

Sylvia Chan

Redacteur | Secretaris

Lotte Derksen

Redacteur

Bart Pastoor

Vormgeving

Sanne Barzilay

Harun Hubanic

Annika Winkel

Laura Weide

Voorwoord

Bestuur

Geachte lezer,

Het einde van dit collegejaar is alweer bijna in zicht en dat betekent dat dit alweer de laatste editie van het e-magazine van deze jaargang is. Dit betekent tevens dat het weer tijd is om een kijkje te nemen in het leven van een aantal LISA-alumni. In deze vierde uitgave leest u daarom traditiegetrouw een aantal interviews met verschillende alumni over hoe het hen na hun tijd bij LISA en de rechtenstudie is vergaan. Wellicht biedt dit een voorproefje van de tijd die komen gaat!

Voor de redactiecommissie betekent deze laatste editie dat zij hun tijd als de redactie van LISA kunnen afsluiten. Met zekerheid kan gezegd worden dat de leden van deze commissie dit jaar allesbehalve stil hebben gezeten: ondanks de alom aanwezige onzekerheid rondom het coronavirus, is er gelukkig altijd de constante zekerheid geweest die de redactiecommissie ons heeft geboden met hun originele e-magazines en actuele blogs. Drie man sterk hebben zij de leden iedere keer weer weten te verblijden met hun schrijfwerk.

Naast de alumni-interviews kunt u in dit magazine onder andere kennismaken met het negentiende kandidaatsbestuur en de activiteitencommissie. Bovendien zijn er weer een aantal interessante artikelen geschreven die u als liefhebber van het IT-recht zeker zullen aanspreken. Ook voor deze uitgave heeft de redactiecommissie in samenwerking met de mediacommissie voor de vormgeving dus weer alles uit de kast gehaald, met weer een prachtig e-magazine als resultaat. Daar mogen ze trots op zijn.

Graag wil ik namens het bestuur laten weten hoe enorm blij wij zijn dat LISA het ook dit jaar weer heeft getroffen met een uitmuntende redactie en dat wij genoten hebben van de prettige samenwerking. Daarom maak ik van deze gelegenheid dan ook nog even gebruik om de redactiecommissie, evenals de mediacommissie, hartelijk te bedanken voor het wederom uitbrengen van een geslaagd magazine, maar ook vooral voor alle inzet en het getoonde enthousiasme gedurende het jaar!

Veel leesplezier gewenst!

Namens het achttiende bestuur,

Laurie Hamer
Voorzitter

Voorwoord

Hoofdredacteur

Geachte lezer,

De laatste editie van het e-magazine van jaargang 2020-2021 is een feit! Traditiegetrouw is de redactiecommissie voor deze editie in gesprek gegaan met een aantal alumni van LISA, te weten: Laurent Jensma, Steven Hanemaaijer en Kirsten Eefsting. In de interviews blikken zij terug op hun tijd bij LISA en vertellen zij over hun leven na de studententijd, waaronder hun carrière binnen respectievelijk de academische wereld, het bedrijfsleven en de overheid. En niet onbelangrijk: hoe kom je daar terecht? Hopelijk geven deze inzichten je als student een beter beeld van de verschillende werkvelden, des te meer nu de mogelijkheden hiertoe helaas beperkt zijn geweest het afgelopen jaar. Bij deze wil ik de alumni dan ook hartelijk bedanken voor hun medewerking aan deze editie van het e-magazine!

Aansluitend bevat het e-magazine meerdere artikelen die dieper ingaan op onderwerpen binnen de verschillende rechtsgebieden. Zo worden de voor- en nadelen van juridische kennis-systemen in beeld gebracht en wordt de balans opgemaakt één jaar na de inwerkingtreding van de Platform-to-Businessverordening. Verder komt de (on)rechtmatigheid van wifitracking op grond van de Algemene Verordening Gegevensbescherming aan bod, naar aanleiding van de fikse boete die gemeente Enschede onlangs werd opgelegd door de Autoriteit Persoonsgegevens. Ook deze editie valt er dus weer genoeg te lezen!

Dit brengt mij bij de fantastische mensen die dit mogelijk hebben gemaakt: Lotte en Bart, jullie zijn toppers! Het afgelopen jaar hebben jullie je vol overtuiging ingezet voor de redactiecommissie, met vele interessante artikelen, blogs en interviews als resultaat. Ik wil jullie dan ook bedanken voor jullie inzet en uiteraard de gezelligheid binnen de commissie! Tevens een groot compliment voor de leden van de mediacommissie: Laura, Annika, Sanne en Harun. Bedankt voor het verzorgen van de vormgeving van de e-magazine's dit jaar!

Tot slot wil ik u als lezer van harte bedanken voor de positieve reacties en het enthousiasme dat wij hebben mogen ontvangen het afgelopen jaar. Ik wens u, voor de laatste keer, veel leesplezier toe!

Namens de redactiecommissie,

Sylvia Chan
Hoofdredacteur

Inhoudsopgave

Interview met Laurent Jensma	5
Juridische kennissystemen: vloek of zegen? <i>Een korte beschouwing met aandacht voor problemen bij kennissystemen</i>	9
Interview met Steven Hanemaaijer	12
Eén jaar Platform-to-Businessverordening <i>Wat heeft het opgeleverd?</i>	16
Interview met Kirsten Eefsting	20
Wifitracking in Enschede <i>In strijd met de AVG?</i>	23

Interview met **Laurent Jensma**

Veel van onze lezers herkennen u wellicht van ARW, ITJ of vaardigheidsvakken, maar kunt u zich voorstellen aan de lezers die u nog niet kennen?

Mijn naam is Laurent Jensma, ik ben 32 jaar en ik heb ooit net als jullie ook IT-recht gestudeerd. In 2013 heb ik mijn studie afgerond. Ik heb vijf en een half jaar over de studie gedaan, waarbij ik niet overal even hard voor heb gestudeerd om eerlijk te zijn. Europees recht was bijvoorbeeld niet mijn lievelingsvak, wat wellicht herkenbaar is voor veel mensen. Tijdens mijn studie was ik al onderwijsassistent bij ITJ in samenwerking met mr. dr. Jaap Dijkstra en mr. dr. Mathieu Paapst. Daarna ben ik student-assistent bij ARW geweest. Na mijn afstuderen mocht ik daar anderhalf jaar blijven. Ik kreeg toen de vraag of ik voor een promotieplek wilde solliciteren en een onderzoeksvoorstel wilde schrijven. Ik had daar destijds niet veel zin in, want ik was net klaar met mijn scriptie. Tegelijkertijd was er een vacature bij het Centrum voor Informatie Technologie (CIT) voor een systeembeheerder. Ik had eerder al iets soortgelijks gedaan als bijbaan, dus ik besloot om te solliciteren. Nadat ik werd aangenomen heb ik er drie jaar, van 2013 tot 2016, gewerkt. Ik was de coördinator van een kleine club mensen in *high performance computing*. We bouwden toen eigenlijk kleine supercomputers, of clusters van computers, voor onderzoekers aan de universiteit.

Het werk was in eerste instantie erg leuk, maar uiteindelijk begon het me toch enigszins tegen te staan omdat het erg druk en toch wel ondankbaar werk was. Vaak wordt alleen contact opgenomen met de ICT'er wanneer er iets mis is met een systeem en het opgelost moet worden. Desalniettemin kijk ik met plezier terug naar deze periode. Ik heb er veel geleerd. Het laatste wat ik daar heb gedaan is om voor een rekencluster met meteorologische data van telescopen een opslagsysteem bouwen. Dit systeem kon 40 GB lezen en schrijven per seconde. Er was een schijf van 3 petabyte.¹ Dat was wel echt heel tof; je komt normaal niet met zulke apparaten in aanraking.

Nadien heb ik gesolliciteerd voor een vacature als docent IT-recht en ben ik aangenomen. Dat was destijds nog bij mr. dr. Cornelis De Vey Mestdagh. Sinds 2017 zit ik volledig bij de sectie ARW. Toen is ITJ ook naar ARW overgeheveld. Verder heb ik ook een beetje onderzoek gedaan. Op dit moment heb ik heb al enige tijd geen onderzoek meer gedaan vanwege het veel geven van onderwijs. Voor de rest volleybal ik, maar vanwege het coronavirus niet superveel. Afgelopen september heb ik vier competitiewedstrijden kunnen spelen, voordat de lockdown werd aangekondigd. Verder pingel ik nog wel eens op mijn gitaar, klus ik thuis een beetje met computers en game ik. Sinds twee jaar ben ik vader van een

¹ Toelichting: 1 petabyte is ca. 1000 terabyte (!). Op Tweakers.net is de grootste interne harde schijf 18 terabyte.

hele leuke dochter waar ik mijn handen ook vol aan heb. Mijn leven is nu vooral achter een laptop lesgeven, mails beantwoorden en met de kleine spelen. Het is een raar jaar geweest zo.

***"De laatste jaren heb ik
websitekennissystemen gemaakt, zoals
Overlastadvies.nl samen met prof. mr. dr.
Michel Vols."***

Waar houdt u zich nu mee bezig op onderzoeksvlak?

Wat onderzoek betreft, de laatste jaren heb ik websitekennissystemen gemaakt, zoals Overlastadvies.nl samen met prof. mr. dr. Michel Vols. Via die website kunnen mensen die overlast ervaren van hun bureaus een aantal vragen invullen, waarna er een best wel uitgebreid juridisch advies uitrolt. We hebben daar twee jaar aan gewerkt, vaak twee dagdelen in de week. Momenteel ben ik met iets vergelijkbaars bezig, maar dan voor een onderzoek over het openbare orderecht (de Voetbalwet) om overlastveroorzakers, waaronder hooligans, aan te pakken. Dit gaat met name over de bevoegdheden van burgemeesters om te handhaven bij bijvoorbeeld voetbalhooligans, maar ook andere overlastveroorzakers binnen een gemeente. Zo kan de burgemeester op grond van de Voetbalwet onder andere gebieds- of contactverboden opleggen.

Waar ik recentelijk mee ben begonnen, is kijken of ik onderzoek kan doen voor de Politie Oost-Nederland voor wat ook wel de 'vriend-in-noodfraude' wordt genoemd. Denk daarbij aan oplichters die zich voordoen als de zoon, dochter of het familielid en bepaalde linkjes sturen of om geld vragen. De politie heeft opgemerkt dat binnen Nederland, maar ook daarbuiten, Whatsappfraude en internetoplichting is toegenomen, terwijl de politie er niet snel op kan reageren. Dit is de kern van het IT-recht: je zit met snelle ontwikkelingen en het recht is eigenlijk achterhaald. Mensen kopen gewoon software in uit het buitenland waarmee een hele massa mensen in één keer bericht kan worden, evenals telefoonlijsten en andere data over personen. De politie wil geen energie steken in een paar mensen die dat doen, maar het grotere probleem aanpakken. Ik ga kijken naar zulke manieren van aanpak. Ik ben nu bijvoorbeeld in contact met de politie en de officier van justitie. Wat overigens leuk is, is dat je niet alleen maar in de jurisprudentie hoeft te duiken, maar ook wat praktischer

bezig bent.

Interessant genoeg komt Whatsappfraude in onze buurlanden niet heel veel voor. Ik heb hiervoor twee voorlopige verklaringen bedacht. Allereerst, in landen om ons heen kun je al lange tijd niet meer anoniem losse simkaarten kopen. Als je een simkaart wilt, dan moet je deze laten registreren met je gegevens. In Nederland is dat niet zo. Je kunt bij wijze van spreken bij de Blokker een doos met simkaarten kopen en het kost ook nog eens niks. Stel, we zouden in Nederland ook zo'n plicht of verbod invoeren, dan kun je misschien fraude krijgen in de vorm van onrechtmatige of wederrechtelijke accountovername. In Duitsland is dit een groot probleem. Oplichters krijgen of beschikken over een telefoonnummer. Zij zoeken dan naar bekende nummers van dat telefoonnummer (vrienden, familie, collega's). Die nummers gaan ze dan appen en dan lijkt het alsof het van die vriend of collega komt. Op die manier sturen oplichters bijvoorbeeld dat een verificatiecode per ongeluk naar diegene is gestuurd en of ze die code even willen doorsturen. Als dat gebeurt, is ook dat account overgenomen. Dit zorgt voor een sneeuwbal-effect. Mensen trappen er sneller in, omdat het van bekende nummers komt. Een tweede verklaring is een stukje Nederlandse cultuur die internetfraude in de hand werkt. In Nederland houden we er heel erg van om bij wijze van spreken een Tikkie van € 1,20 te sturen voor een glas cola. In het buitenland gebeurt dit veel minder en worden rekeningen bijvoorbeeld minder gesplit. Ook is snel geld overmaken naar een andere rekening daar minder gebruikelijk. In Nederland gaat dit veelal via de app van je bank op je telefoon. Daardoor is het in Nederland gemakkelijker om te frauderen met Tikkies of betaallinks.

***"Interessant genoeg komt
Whatsappfraude in onze buurlanden
niet heel veel voor."***

Had u tijdens uw studie al voor ogen om dit werk te doen? Zo nee, wat had u in eerste instantie voor ogen?

Voor ik ging studeren twijfelde ik tussen ICT en rechten. ICT leek me wat droog. Mensen moesten toen altijd lachen als ik dit vertelde: rechten is toch ook droog? Met name het wiskundige aspect van ICT stond me tegen. Toen kwam ik erachter dat je in Groningen Recht en ICT (nu: IT-recht, red.) kunt studeren. Ik heb daarvoor gekozen, omdat je dan van beide werelden iets meekrijgt.

Ik begon met rechten studeren met het idee dat ik advocaat zou worden. Tijdens de opleiding ben ik daarom met LISA op kantoorbezoeken geweest, wat overigens erg leuk is. Wat me aan het idee van advocaat zijn tegenstond is echter dat iedereen zei dat het erg hard werken is met lange dagen. Hard werken is uiteraard prima, maar dan moet het wel iets zijn dat je leuk vindt. Als beginnend advocaat zijn de werkzaamheden inhoudelijk vaak nog niet zeer complex: casussen oplossen, mails schrijven, enzovoort. De complexe zaken komen pas als je langer in het vak zit. Maar goed, uiteindelijk kwam ik terecht bij het onderwijs en het doen van onderzoek toen ik gevraagd werd voor de sectie ARW. Wel heb ik dus een uitstapje gemaakt naar de I(C)T, maar uiteindelijk ben ik wel bij ARW blijven hangen.

“Als je iets juridisch gaat automatiseren, zit je met het altijd veranderende recht. Je zult het systeem moeten bijhouden.”

Wat heeft u in uw studententijd naast uw studie gedaan?

Bij LISA heb ik een jaar in de Symposiumcommissie gezeten en heb ik een jaar de Kascommissie gedaan. De Symposiumcommissie vond ik erg leuk. Dit deed ik samen met twee goede vrienden en een paar leuke vrienden van LISA. We zien elkaar nog steeds een paar keer per jaar. Twee van hen zijn nu advocaat en een ander zit in het leger. Vooral de borrels bij LISA staan me nog erg bij. Zo ben ik wel eens tegen een hek aan gefietst, omdat het allemaal niet meer zo soepel ging na de borrel. Daarnaast waren de kantoorbezoeken en overige activiteiten erg leuk. Ik ben bijvoorbeeld op studiereis naar Berlijn geweest. Dat was interessant, maar vooral ook erg leuk. De rest van mijn studententijd was eigenlijk een beetje sporten, een biertje drinken en af en toe een tentamen maken; er moet natuurlijk wel wat gebeuren.

U sprak kort hiervoor over uw project met Michel Vols: Overlastadvies.nl. Wat voor reacties heeft u hierop ontvangen?

Michel had al eens tegen mij gezegd: als je je mail op de website plaatst, moet je erbij vermelden dat persoonlijke problemen niet worden beantwoord. Wij hebben er uiteindelijk voor gekozen om onze contactgegevens er

niet bij te vermelden, maar via de website van de universiteit zijn onze contactgegevens natuurlijk ook te vinden. Ik heb dan ook wel eens schrijnende gevallen in mijn mailbox gekregen. Soms hele A4'tjes met allemaal uitlatingen en emoties. Toen dacht ik, dat is erg sneu, maar dan zul je echt juridische hulp moeten zoeken. Dat er geregeld mails komen, laat overigens wel zien dat mensen wat aan de site hebben en dat is natuurlijk mooi. Ook van collega's kreeg ik veel positieve reacties. Het maken van zo'n kennissysteem is ook wel juridisch onderzoek, maar het valt op omdat niet veel mensen van de faculteit dergelijke systemen maken. Wat ik leuk vind, is dat ik nu dus ongeveer hetzelfde aan het doen ben voor de Voetbalwet en professionals. Ik maak het technische gedeelte van het systeem voor het Centrum Criminaliteitspreventie en Veiligheid. Ik kwam uiteindelijk in contact met de webhost van hun site en hij begon gelijk over Overlastadvies.nl, en dat hij wel eens de site heeft gebruikt toen hij problemen had. Binnenkort houdt Overlastadvies.nl overigens op; de licentie verloopt bijna en er is geen tijd en geld meer voor. We willen nog wel de ingevulde en overige data analyseren om te kijken waar veel overlast is en waar welke vorm van overlast veel aanwezig is. Dit willen we dan afzetten tegen gegevens van de politie met betrekking tot overlast.

Overlastadvies.nl is een juridisch kennissysteem. Jaap Dijkstra heeft zich in onderzoeken uitgelaten over de valkuilen bij juridische kennissystemen. Men zou te snel in kennissystemen vertrouwen. Hoe denkt u hierover? Hoe kan dit worden opgelost?

Lastige vragen. Het is wel een heel interessant onderwerp. Ik denk dat het nog lang gaat duren voordat we echt iets met kennissystemen kunnen. Soms zie je in golfbewegingen terugkomen dat onderzoekers roepen dat je met computers of AI recht kunt spreken. Dat zou vast ooit wel kunnen, maar zo'n omslag kost zoveel kennis, tijd, moeite en energie dat het niet uit kan om iets te automatiseren. Vooral in het begin kost het meer dan het oplevert. Bovendien, als je iets juridisch gaat automatiseren, zit je met het altijd veranderende recht. Je zult het systeem moeten bijhouden. Voor je zover bent, zal het systeem waarschijnlijk alwéér moeten worden aangepast. Dus: je hebt een systeem dat beperkt houdbaar is en je moet enorm investeren om het bij te houden. Die omhaalslag is nog te ver weg en als je eenmaal zover bent, zit je met de problemen die Dijkstra omschrijft.² Om dat voorbeeld door te trekken: er is geprobeerd om op basis van algoritmes frauduleuze uitkeringstrekkers op te sporen. Je ziet daarbij dat er zowel goedgegeloofigheid als wantrouwen bestaat, omdat

² Voor een toelichting op deze problemen, zie het artikel over juridische kennissystemen (red.).

mensen niet weten hoe zo'n kennissysteem of algoritme werkt. Er moeten mensen zijn die het systeem controleren. Echter, je wilt niet afhankelijk zijn van een programmeur met weinig juridische kennis. Aan de andere kant denken mensen vaak wanneer je het woord 'algoritme' noemt: "Het klopt wel, want je vult het zo in en dit komt er uit."

Loopt men hier in de praktijk veel tegen aan?

De problemen die Dijkstra omschrijft, zie je omgekeerd terug bij het overheidsprogramma Systeem Risico Indicatie (SyRI); mensen kunnen het niet controleren. Er zijn bovendien ook niet veel grote, bekende juridische kennissystemen: dat laat zien dat het veel tijd en moeite kost. Ook moeten juristen daarbij heel goed samenwerken met programmeurs. Overlastadvies.nl is ook niet perfect. We hadden een specialist voor het juridische gedeelte en ik was er voor het technische deel en ook een beetje voor het juridische deel. Dat kostte al veel tijd. Het zijn grote projecten waar relatief kleine systemen uit komen rollen. Een ander voorbeeld is Magontslag.nl. Dat is volgens mij ook een groot project geweest.

Wat is volgens u de kracht en potentie van juridische kennissystemen?

Je kunt heel veel mensen bereiken. Met automatisering is dat sowieso zo: je kunt heel veel van hetzelfde doen. Als je ziet hoeveel mensen Overlastadvies.nl hebben ingevuld, dan kan je concluderen dat Michel en ik die adviezen niet naast ons werk hadden kunnen geven. Als je veel van hetzelfde krijgt, dan is die kracht van automatisering goed van toepassing op juridische kennissystemen: je kunt veel mensen helpen voor weinig kosten. Je hoeft alleen maar een systeem te maken en dat bij te houden. Het is mooi dat je dan veel mensen kunt helpen, al is het maar dat je ze juist wel of juist niet doorstuurt naar een advocaat. Het is zonde als mensen gelijk naar een advocaat gaan, als ze nog niet helemaal weten hoe het zit. Op deze manier kun je mensen toch al wat helpen.

Wordt er in de rechtspraak ook op een bepaalde manier gekeken naar juridische kennissystemen die zijn ingezet?

SyRI is daar wel een voorbeeld van. Maar ik weet bijvoorbeeld ook dat er onenigheid is over de app Parkeerwaker, die een seintje geeft wanneer er een scanauto van de gemeente in de buurt is, met dus als doel het voorkomen van parkeerboetes. In Amsterdam is hier onlangs een kort geding over geweest. De scanauto's van de gemeente scannen geparkeerde auto's en als er niet betaald is krijg je normaal gesproken een boete, maar de wet schrijft voor dat je niet enkel op basis van een

geautomatiseerd systeem persoonsgegevens mag verwerken. Gemeenten zeggen dat er altijd nog iemand naar kijkt, maar gezien het aantal boetes dat wordt uitgeschreven, kun je dat standpunt in twijfel trekken. Dan kom je wel in het gebied dat de rechter er iets over gaat vinden. Juridische kennissystemen zijn dus nog niet eens zo heel futuristisch.

Wat is de mooiste ervaring uit uw studententijd?

Ik vind het lastig om slechts één moment te kiezen; mijn hele studietijd was leuk. Zo heb ik een goede band overgehouden met mijn studievrienden, mede door LISA. Vrienden uitlachen, omdat ze te brak waren voor een college dat begon om negen of elf uur 's ochtends, of samen balen omdat we een tentamen niet hadden gehaald. Ik vind het ook leuk om te zien waar iedereen uiteindelijk terecht komt. En iets anders, zelf zul je later inzien hoe nuttig bepaalde dingen waren waarvan je eerst het nut totaal niet van in zag. Soms kom je later op dat gebied toch iets interessants tegen en zou je willen dat je er meer van wist.

Heeft u ter afsluiting nog iets wat u de studenten graag zou willen meegeven?

Over het leven in het algemeen: daar moet je van genieten. Wat daarnaast voor mij tijdens de studie heeft geholpen, en wat onderschat wordt, zijn de activiteiten waaraan je mee kunt doen, zoals bezoeken aan kantoren en andere instellingen. Als je met studievrienden gaat, is het sowieso een leuke dag en het is altijd wel interessant. Je spreekt mensen die ook een juridische opleiding hebben gedaan, je ziet wat je na je studie zou kunnen doen en hoe het eraan toegaat. Tijdens de bezoeken kun je bijvoorbeeld de verschillen tussen kantoren zien. Of zoals ik: erachter komen wat je wel of vooral niet wilt doen. Dat kan ook helpen. En de borrels, daar moet je gewoon verplicht heen. Een goede tijdsbesteding is dat. Ook de studiereizen zijn denk ik erg nuttig. En een beetje hard studeren, maar ook weer niet te hard. Soms is een voldoende ook gewoon voldoende.

Juridische kennissystemen: vloek of zegen?

Een korte beschouwing met aandacht voor problemen bij kennissystemen

Geschreven door Bart Pastoor

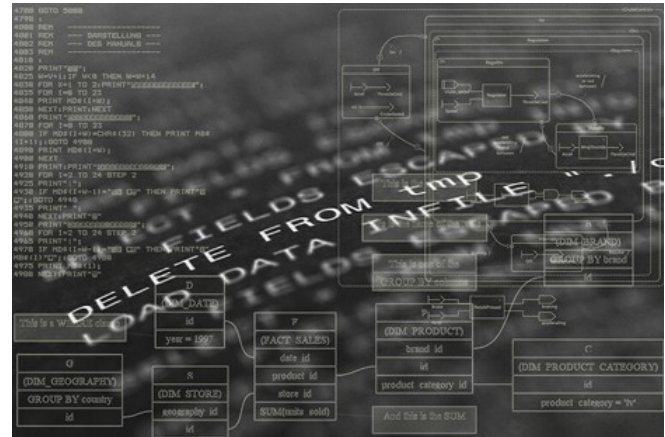
Stelt u zich voor. Het is 2040 en u bent door uw wederpartij voor de rechter gedaagd. Op de dag van de zitting verschijnt u, gewapend met advocaat (of als advocaat) en kennis, in de rechtszaal. Voor u zit er niet enkel een rechter, maar een computer en een rechter of IT'er die de computer bedient. De computer schrijft het vonnis middels een juridisch kennisstelsysteem of algoritme en neemt de beslissing: uw geval heeft zich al erg vaak voorgedaan, waardoor de computer volstaat met *big data* en kan 'uitrekenen' welke uitspraak dient te volgen.

Het voorgaande is tamelijk futuristisch en wellicht ook wel vergezocht, maar feit is wel dat juridische kennissystemen worden ingezet.¹ Te denken valt aan het invullen van proefberekeningen voor belastingzaken of uitkeringen. Het gebruik van juridische kennissystemen gaat echter niet zonder slag of stoot: er zijn bepaalde gevaren die kleven aan het gebruik ervan en ook op technisch vlak kunnen er, niet ondenkbaar, zaken misgaan. In dit artikel bespreek ik de gevaren en valkuilen van juridische kennissystemen. Ook bespreek ik de kansen en mogelijkheden van juridische kennissystemen.

Juridische kennissystemen

Een juridisch kennisstelsysteem is een systeem dat middels een geordende serie van stappen antwoord beoogt te geven op een juridisch probleem (Is er overlast? Wat voor akte of samenlevingsovereenkomst moet ik hebben?) of een bepaalde waarde zoekt, bijvoorbeeld de hoogte van iemands huurtoeslag of uitkering. Het systeem is voorzien van legio juridische informatie en feiten. Op basis daarvan zal het uiteindelijk tot een antwoord komen. Interessant om te vermelden is dat het idee van juridische kennissystemen niet betrekkelijk nieuw is; reeds in de jaren tachtig van de vorige eeuw werd al flink ingezet op juridische kennissystemen.²

Een pakkend voorbeeld van een juridisch kennisstelsysteem dat Lubbers en Yan ook aanstippen is de

notarisservice van de HEMA.³ Aan de hand van dit voorbeeld zal ik een bruggetje maken naar de valkuilen en problematiek die spelen bij juridische kennissystemen. Als men via de notarisservice op HEMA.nl om een 'advies voor een akte' vraagt is de eerste vraag die beantwoord moet worden of de gebruiker en diens partner goed Nederlands spreken. De vraag die dan rijst is wat precies moet worden verstaan onder 'goed Nederlands'.

Valkuilen: vage termen

Het kwalificeren van feiten en vage normen, zoals 'goed Nederlands', is iets wat problemen op kan leveren bij het hanteren van een juridisch kennisstelsysteem. De problematiek van deze vage termen werd reeds in 1949 door Loevinger in de VS onderstreept: "Waarom zou er geen machine gebouwd worden om rechtszaken te beslissen? (...) De moeilijkheid is dat we geen termen hebben om aan de machine te geven, zoals natuurwetenschappelijke onderzoekers die over getallen en symbolen beschikken. Juridische termen zijn bijna allemaal vage formuleringen die slechts een ritualistische betekenis hebben."⁴ Juridische kennissystemen of algoritmes kunnen betrekkelijk vage normen niet interpreteren; daar is een

1 T. Lubbers & W. Yan, 'De toekomst van de jurist, de jurist van de toekomst', *NJB* 2020, afl. 1812.

2 T. Lubbers & W. Yan, 'De toekomst van de jurist, de jurist van de toekomst', *NJB* 2020, afl. 1812.

3 T. Lubbers & W. Yan, 'De toekomst van de jurist, de jurist van de toekomst', *NJB* 2020, afl. 1812; leuk om te weten dat de HEMA hierin ook voorziet, dit was mij tot op heden niet bekend.

4 T. Lubbers & W. Yan, 'De toekomst van de jurist, de jurist van de toekomst', *NJB* 2020, afl. 1812.

mens voor nodig. Lubbers en Yan noemen bijvoorbeeld de termen redelijkheid en billijkheid, onrechtmatigheid, oogmerk hebben om en naar verkeersopvatting. Voor juristen is het niet zelden een uitdaging zo'n begrip uit te leggen, laat staan voor kennissystemen. In het verlengde hiervan, te vage termen of te complexe (juridische) termen verkleinen de gebruiksvriendelijkheid aanzienlijk, in het bijzonder voor leken. Ook dit is naar mijn mening een valkuil bij juridische kennissystemen.

heerd in de achtertuin van zijn buurman ziet staan. Wat hij niet weet is dat zijn vrouw, met wie hij in gemeenschap van goederen is getrouwd, zojuist de brommer van de buurman heeft gekocht. De vraag is nu of G. zich schuldig heeft gemaakt aan een poging tot diefstal."

De casus werd aan enkele mensen voorgelegd, die aan de hand van de casus vragen moesten invullen in het systeem Juri-expert, waarna het systeem hen zou voorzien van

"Waarom zou er geen machine gebouwd worden om rechtszaken te beslissen? (...) De moeilijkheid is dat we geen termen hebben om aan de machine te geven, zoals natuurwetenschappelijke onderzoekers die over getallen en symbolen beschikken. Juridische termen zijn bijna allemaal vage formuleringen die slechts een ritualistische betekenis hebben."

Valkuilen: weinig controle en blindvaren

Daarnaast is er nog een ander, omvangrijker probleem dat speelt bij het gebruik van juridische kennissystemen. Gebruikers van juridische kennissystemen varen te veel blind op het systeem en controleren de uitkomst van het systeem te weinig.⁵ Dit behoeft enige toelichting. Ik zal een toelichting geven aan de hand van een experiment van mr. dr. J.J. Dijkstra.⁶ In 1998 heeft hij een juridisch kennissysteem gemaakt in combinatie met enige experimenten: Juri-expert. Het systeem en experiment ziet op de volgende casus.

"De heer G., die zich al maanden ergert aan het lawaai van de brommer van zijn buurman, steelt die brommer als hij hem onbe-

juridische onderbouwingen en een uitkomst, namelijk dat G. schuldig is aan een strafbare poging omdat hij de intentie had de brommer te stelen en deze intentie in handelingen tot uiting heeft gebracht. Echter, niet alle regels omtrent de pogingsleer zijn opgenomen in het systeem, waardoor Juri-expert een foute conclusie geeft. Er moet ook naar objectieve feiten worden gekeken: G. kan immers niet een brommer stelen als deze aan hemzelf toebehoort.⁸

Elaboration Likelihood Model

Uit het experiment volgt dat gebruikers de adviezen van Juri-expert nauwelijks controleerden en te snel adviezen opvolgden. De vraag die rijst is waarom dit het geval is. Dijkstra merkt op dat zulke kennissys-

5 J.J. Dijkstra, 'Gebruikers varen te veel blind op kennissystemen', *Automatiseringsgids*, 25/26, 23.

6 J.J. Dijkstra, 'Gebruikers varen te veel blind op kennissystemen', *Automatiseringsgids*, 25/26, 23.

7 J.J. Dijkstra, 'Gebruikers varen te veel blind op kennissystemen', *Automatiseringsgids*, 25/26, 23.

8 Art. 310 Sr spreekt immers over een goed dat geheel of ten dele aan een **ander** toebehoort.

temen een enorme overredingskracht hebben, wat een deel van de verklaring vormt.⁹ Een andere verklaring is te vinden in een sociaal-psychologisch model: het *Elaboration Likelihood Model*.¹⁰ Dit model ziet op hoe mensen een advies verwerpen of juist accepteren. Het model onderscheidt twee manieren waarop mensen berichten evalueren. De eerste manier is de centrale route, waarbij het advies inhoudelijk sterk gecontroleerd wordt. De tegenovergestelde manier is de perifere route, waarbij het advies niet of nauwelijks inhoudelijk wordt gecontroleerd. Dijkstra voegt hieraan toe dat er 2 factoren bepalend zijn voor het volgen van de 'perifere route': motivatie om het advies inhoudelijk te controleren en kennis en kunde.¹¹ Een voorbeeld van een perifere manier van een advies overnemen is het geval waarin een betrouwbaar adviseur, zoals een dokter of arts, een advies geeft en men denkt "De dokter zegt het, dus het zal wel kloppen." Dijkstra schrijft dat mensen een juridisch kennisstelsysteem, en dus ook Juri-expert, eveneens zien als een betrouwbaar adviseur.¹² Uit een ander experiment met Juri-expert, waarbij twee dezelfde adviezen werden gegeven door een persoon en door Juri-expert, bleek dat de proefpersonen het advies van het juridische kennisstelsysteem objectiever en rationeler vonden dan het advies dat de menselijke adviseur voorschreef.¹³ Dijkstra merkt daarbij op dat deze perifere benadering zal leiden tot een verkeerde beoordeling van adviezen, omdat mensen zich baseren op hun visie op de adviseur en niet op de inhoud ervan. Dat is problematisch, aangezien mensen kennelijk dus adviezen te snel overnemen zonder deze te controleren. Dit kan in bepaalde omstandigheden grote gevolgen hebben, zoals de Therac-25 ongelukken, waarbij patiënten soms doses van maar liefst honderd maal te veel straling ontvingen, zonder dat iemand dat kon zien.¹⁴

Hoe is dit probleem op te lossen of te beperken? Dijkstra meent dat een kennisstelsysteem zo moet worden ontworpen dat gebruikers worden aangespoord het advies van het kennisstelsysteem op inhoud te controleren, rekening houdend met het gedrag en de beperkingen van de gebruiker.¹⁵ Ook moet het systeem geen eindconclusies

geven, omdat dit het klakkeloos overnemen in de hand werkt. Het systeem moet daarnaast zo gebruiksvriendelijk mogelijk worden ingericht, zonder te lastige taal te gebruiken. Dijkstra denkt dat het systeem zich beter kan beperken tot taken die mensen minder goed kunnen uitvoeren, zoals rekenen en informatie opzoeken uit tabellen of databases.¹⁶

Conclusie: kansen en mogelijkheden

Waar ligt, ondanks de zojuist genoemde valkuilen, de potentie van juridische kennisystemen? Ikzelf denk dat, zoals Dijkstra aangeeft, een juridisch kennisstelsysteem goed gebruikt kan worden voor berekeningen of het opvragen van informatie. Voor belastingzaken en andere zaken waarbij berekeningen centraal staan kan een juridisch kennisstelsysteem een uitkomst bieden. Wel moet uiteraard het voorgaande in acht worden genomen.

Wordt er dus binnenkort rechtgesproken door een systeem? Zeer waarschijnlijk niet. Wel zijn juridische kennisystemen een interessant onderwerp waarover genoeg te doen is. Ikzelf ben erg benieuwd of er in de toekomst meer juridische kennisystemen gemaakt en ingezet zullen gaan worden, nu de technologie zich tegenwoordig snel ontwikkelt.

- 9 J.J. Dijkstra, 'Gebruikers varen te veel blind op kennisystemen', *Automatiseringsgids*, 25/26, 23, p. 2.
- 10 J.J. Dijkstra, 'Gebruikers varen te veel blind op kennisystemen', *Automatiseringsgids*, 25/26, 23; J. T. Cacioppo and R. E. Petty, 'The Elaboration Likelihood Model of Persuasion', in: T.C. Kinnear (red.), *NA - Advances in Consumer Research Volume 11*, Provo (Utah): Association for Consumer Research, p. 673-675.
- 11 J.J. Dijkstra, 'Gebruikers varen te veel blind op kennisystemen', *Automatiseringsgids*, 25/26, 23, p. 3.
- 12 J.J. Dijkstra, 'Gebruikers varen te veel blind op kennisystemen', *Automatiseringsgids*, 25/26, 23, p. 3.
- 13 J.J. Dijkstra, 'Gebruikers varen te veel blind op kennisystemen', *Automatiseringsgids*, 25/26, 23, p. 3.
- 14 J.J. Dijkstra, 'Gebruikers varen te veel blind op kennisystemen', *Automatiseringsgids*, 25/26, 23, p. 3; N.G. Leveson e.a., 'An investigation of the Therac-25 accidents', *Institute of Electrical and Electronic Engineers* 1993, p. 18-41.
- 15 J.J. Dijkstra, 'Gebruikers varen te veel blind op kennisystemen', *Automatiseringsgids*, 25/26, 23, p. 4.
- 16 J.J. Dijkstra, 'Gebruikers varen te veel blind op kennisystemen', *Automatiseringsgids*, 25/26, 23, p. 4.

Interview met **Steven Hanemaaijer**

Zou je jezelf kunnen voorstellen voor onze lezers?

Ik ben Steven, 30 jaar oud en ik kom oorspronkelijk uit Veendam, Groningen. Mijn keuze voor de rechtenstudie kwam voort uit een vak dat ik volgde op de middelbare school, wat onder andere ging over strafrecht en de trias politica, wat mij erg aansprak destijds. Op basis daarvan ben ik toen rechten gaan studeren in Groningen. Als je aan de studie begint, dan denk je vaak dat het recht vooral gaat over strafrecht, maar tijdens de opleiding kom je erachter dat er veel meer interessante rechtsgebieden zijn. Gedurende mijn master ben ik voorzitter geweest van LISA. Het was toen nog een kleine vereniging; ik weet nog dat we de 'magische' grens van 100 leden hadden behaald tijdens mijn bestuursjaar. Na mijn studie ben ik eerst in Groningen aan het werk gegaan en nu zit ik alweer een jaar of vier in Amsterdam.

Hoe kijk je terug op je studietijd?

Ik ben begonnen met de bachelor Nederlands recht en na één jaar ben ik geswitcht naar IT-recht (toen: Recht & ICT). In het eerste jaar was er één vak dat specifiek over IT-recht ging, o.a. gegeven door mr. dr. Mathieu Paapst. Ik werd enthousiast en dacht: deze kant moet ik op. Ook was ik altijd al geïnteresseerd in technologie. Het vakgebied IT-recht leek me daarom een goede keuze, omdat ik daarin mijn interesses kon combineren. Daarbinnen vond ik de intellectuele

eigendomsvakken erg leuk, omdat die heel visueel en gedetailleerd waren. Daarnaast vond ik het vak over privacyrecht (toen nog onderdeel van het vak "informatiegrondrechten") interessant. Achteraf gezien is dat ook wel één van de vakken waar ik in de praktijk veel aan heb gehad.

"Het bedrijfsleven leek me interessant, maar daar hoor je weinig over binnen de studie. Ik wist dan ook niet hoe je daar terecht zou kunnen komen."

Heb je stage gelopen tijdens je studie? Hoe beviel dat?

Ja, ik heb tijdens mijn studie stage gelopen bij een advocatenkantoor in Assen, waar ik later ook als werkstudent en juridisch adviseur ben blijven werken. Dat was erg leuk. Ook heb ik nadat ik afgestudeerd was nog een stage gelopen. Ik wist namelijk nog niet goed wat ik wilde gaan doen. Hoewel ik inmiddels al veel uren had gemaakt binnen de advocatuur, voelde ik er in eerste instantie niet iets voor om daar te blijven wer-

ken. Ik dacht, er moet toch wat meer te doen zijn dan enkel de advocatuur? Het bedrijfsleven leek me interessant, maar daar hoor je weinig over binnen de studie. Ik wist dan ook niet hoe je daar terecht zou kunnen komen. Daarom ben ik gewoon gaan proberen om bij een groot bedrijf een stage te regelen en op die manier een kijkje in de keuken te krijgen. Toen ben ik op de juridische afdeling van Albert Heijn in Zaandam beland in een team van acht á negen juristen. Het was een hele leuke stage en ik leerde daar dan ook hoe je in het bedrijfsleven terecht kunt komen. De meeste mensen op de afdeling waren ex-advocaten. Ze hadden eerst in de advocatuur gewerkt, daar hun sporen verdiend, om vervolgens het bedrijfsleven in te gaan. Ik snapte destijds niet zo goed waarom je niet direct in het bedrijfsleven kunt beginnen in een junior positie, maar dat bleek nou eenmaal wel de praktijk te zijn. Wellicht dat het te maken heeft met het feit dat de advocatuur een hele goede leerschool is en bovendien goed op je CV staat. Men is bekend met de inhoud van de aanvullende opleiding die je hebt gevolgd, en bovendien heb je al enige werkervaring op zak. Na het afronden van de beroepsopleiding ben je daarnaast in principe vrij om te gaan en staan waar je wilt. Dan zie je vervolgens dat mensen overstappen naar het bedrijfsleven naarmate ze ouder worden en een betere balans tussen werk en privé zoeken, bijvoorbeeld om een gezin te beginnen. Ook ben je in het bedrijfsleven wat minder dienstbaar vergeleken met de advocatuur. Je werkt immers voor het bedrijf als geheel in plaats van voor de cliënten die op dat moment je uren betalen.

Zou je het studenten dan ook aanraden om stage te gaan lopen om erachter te komen wat bij je past?

Zeker, absoluut. Dat is ook een (confronterende) les die ik zelf heb moeten leren tijdens mijn studie. Je denkt misschien dat wanneer je je studie volgens het boekje doet en op tijd al je vakken haalt iedereen je met open armen zal ontvangen. Voor de enkeling die overal tieners op haalt is dat misschien zo, maar voor de meerderheid geldt dat niet. De realiteit is dat de studie zeker belangrijk is, maar uiteindelijk heeft iederéén die studie afgerond. Het zegt dus uiteindelijk niet veel over wie jij nu eigenlijk bent. Daarom is het voor een werkgever interessanter om te kijken wat iemand naast zijn of haar studie heeft gedaan. Ik raad het dan ook aan om één of twee jaar langer over je studie te doen en die extra tijd goed in te vullen, bijvoorbeeld door het doen van een commissie of een bestuursjaar. Naast dat het leuk is om te doen, is het ook interessant voor een werkgever en kun je er wat over vertellen tijdens een sollicitatie. Het laat zien dat je ook geïnteresseerd bent in an-

dere dingen dan alleen de studie. Werkgevers zijn op zoek naar een bepaalde persoonlijkheid: wat kun jij en wat vind je leuk om te doen? Het helpt enorm als je dat kunt inkleuren met de aanvullende en persoonlijke keuzes die je hebt gemaakt tijdens en naast je studie. Op die manier blijven je sollicitatiegesprekken wat minder theoretisch, en kun je vertellen over ervaringen die je al hebt.

“Werkgevers zijn op zoek naar een bepaalde persoonlijkheid: wat kun jij en wat vind je leuk om te doen?”

Hoelang ben je lid geweest van LISA?

Dat is wel een leuke anekdote, want ik heb me pas ingeschreven toen ik al twee jaar IT-recht studeerde. Ik was destijds niet erg actief buiten mijn studie, en enkel ‘boekenlid’ van de JFV. Toen ik in het derde jaar van de bachelor het Juridisch Spreekuur ben gaan doen, kwam ik erachter dat het veel leuker is om intensief met medestudenten ergens aan te werken wanneer je een connectie hebt met elkaar. Tussen mijn bachelor en master heb ik een tussenjaar genomen en toen ik met mijn zus in Indonesië aan het reflecteren was op mijn studie dacht ik: ik ga gewoon voor twee LISA commissies solliciteren en dan zien we wel. Uiteindelijk ben ik dus wat laat lid geworden en volgens mij ben ik nog steeds lid, want ik heb me nooit uitgeschreven. Het bleek een van de beste beslissingen in mijn studie, en achteraf gezien was ik graag eerder lid geworden!

Hoe kijk je terug op je tijd bij LISA?

Het was de eerste keer dat ik actief lid zou worden bij een vereniging, dus ik wist niet zo goed wat ik moest verwachten. Destijds had ik mijn leven nog heel erg in Veendam, want mijn werk, vrienden en vriendin van toen zaten daar. Ik vond het dan ook zeker wel spannend om actief lid te worden. Ik ben begonnen in de BSR-commissie en met elkaar hebben we een reis georganiseerd naar Boedapest. We vergaderden wekelijks en hebben ongeveer een half jaar over het organiseren gedaan, omdat het zo gezellig was. Ik kon het

ook al snel goed vinden met het bestuur van dat jaar (Marnix, Hilde en Menno jullie zijn toppers!), raakte erg enthousiast over de vereniging en de borrels waren erg leuk. Zodoende besloot ik om een bestuursjaar te gaan doen. Ik leerde veel medestudenten kennen en ik weet nog dat we in mijn jaar de overstap hebben gemaakt naar de Oblomov. Wat me vooral is bijgebleven van LISA is dat, naast het natuurlijk erg gezellig is, je er zeker ook inhoudelijk wat aan hebt. Door het intensieve contact met je studiegenoten met vergelijkbare interesses ontdek je beter wat je wel en niet leuk vindt aan een studie.

Kun je nog wat meer vertellen over hoe het je na de studie is vergaan?

Na mijn scriptie ben ik dus stage gaan lopen in Zaan- dam. Toen kwam ik erachter dat ik het bedrijfsleven in wilde, maar het was lastig om daar binnen te komen. Ik kon ook niet veel vacatures vinden die mij aanspraken. Tegelijkertijd was ik nog steeds in contact met het advocatenkantoor waar ik werk-student was geweest. Toen ben ik daar opnieuw ingerold als juridisch adviseur en hielp ik met het opzetten van een nieuwe locatie in Groningen. De werkzaamheden bestonden bijvoorbeeld uit het controleren en opstellen van Algemene Voorwaarden en advisering op privacygebied, bijvoorbeeld over verwerkersovereenkomsten. Uiteindelijk merkte ik dat het voor een nieuw kantoor in Groningen lastig was om tussen de bestaande kantoren te komen en ook het uren schrijven en het hele commerciële aspect stond me niet echt aan. Toen ben ik dus na gaan denken over wat ik dan wel wilde gaan doen. Ik wist inmiddels dat de beste manier om het bedrijfsleven binnen te komen via de advocatuur liep, dat een paar jaar volhouden en dan de overstap maken. Of, via een zij-ingang eigenwijs je eigen weg proberen te vinden. Dit laatste heb ik uiteindelijk gedaan. Ik vond een interessante vacature bij bunq, Nederlands jongste bank, en ging daar aan de slag. Destijds was het een echte fintech start-up waar we werkten met 80 jonge en gemotiveerde mensen om de bankensector te veranderen. Ik verhuisde naar Amsterdam voor de baan, wat toch wel een grote stap was. Het is goed om je te realiseren dat 80% van de banen niet in Groningen zitten, dus houd zeker ook je ogen open voor bedrijven die in de randstad zitten. Bij Just Eat Takeaway.com, waar ik nu werkzaam ben, hebben we bijvoorbeeld regelmatig vacatures voor stagiaires en andere functies.

Dat is mijn loopbaan tot nu toe eigenlijk. Ik vond het best lastig in het begin omdat je geen standaard pad volgt, en ik ben dus ook een paar keer geswitcht van

baan. Het voordeel daarvan is wel dat je jezelf beter leert kennen door de werkervaring en kennis die je opdoet op verschillende werkplekken. Hierdoor weet je beter welke vacatures goed bij je aansluiten. In het begin heb je nog niet veel ervaring en kan het lastiger zijn om te zien waar je sterke kanten liggen.

Hoe ben je uiteindelijk bij Just Eat Takeaway.com terechtgekomen?

Ik heb ruim twee jaar bij bunq gewerkt. Het leuke daar was dat je in een klein juridisch team werkt, waardoor je meteen alles kon doen. Het was echt een start-up, dus er waren weinig managers en hiërarchische lagen binnen het bedrijf. Verder werkten er veel jonge mensen en internationals. Ik had het daar naar mijn zin, mede doordat het product, een online bank, erg interessant is. Ook zat je echt tussen *legal* en *tech* in, bijvoorbeeld bij het doen van compliancewerk als het gaat om fraudedetectie. Je moest daarnaast in een korte tijd veel leren om iets van de financiële sector te kunnen begrijpen. Het was ook wel een veeleisende tijd; veel werken, en ook redelijk veel feesten. Op een gegeven moment begon dat me wat tegen te staan. Tevens is het dus een vrij platte organisatie: je stapt op een bepaald niveau in en er zijn weinig stappen omhoog beschikbaar. Op een gegeven moment was ik daarom wel klaar voor een nieuwe stap. Daarnaast miste ik het hebben van een groter team, waarbij ik inhoudelijk van mensen met meer ervaring kon leren.

Toen ben ik gaan kijken naar vacatures en zag ik een vacature bij Just Eat Takeaway.com ("JET", in Nederland: thuisbezorgd.nl) op het hoofdkantoor in Amsterdam voorbijkomen. Ik wist dat het een oorspronkelijk Nederlands bedrijf was uit Enschede. Maar al snel kwam ik erachter dat het een internationaal, groot en erg snel groeiend techbedrijf is. Zelf vind ik de techindustrie het leukste om in te werken, vanwege het constante spanningsveld tussen de bestaande regelgeving en het innovatieve karakter van techbedrijven die altijd voorop lopen. Vergeleken met bunq was JET meer een *scale up*, waardoor ik ook in een groter team kon beginnen. Bij bunq was het product erg interessant, bij JET is de groei van het bedrijf daarentegen veel boeiender. Door de vele overnames is JET erg snel gegroeid en de coronacrisis heeft eigenlijk alleen maar bijgedragen aan ons succes. Soms lijkt het alsof je iedere maand in een nieuw bedrijf zit. Het is dus vrij hectisch, daar moet je wel van houden.

We zijn hier bij JET op de juridische afdeling veel aan het innoveren en handelen over het algemeen meer pragmatisch dan dat je bijvoorbeeld in de advocatuur zou doen. In de advocatuur gaat het meer om de inhoud en de details

van het recht. Voor ons als bedrijfsjuristen is het belangrijker om het bedrijf door en door te kennen. Ook zijn er altijd meerdere perspectieven die je moet meewegen. Niet alleen het juridische perspectief telt, maar ook de perspectieven van de product designers, de mensen van sales, etcetera. Je moet dan ook de juiste vragen weten te stellen om erachter te komen wat de beste oplossing is voor een probleem of juridisch risico. Het leuke aan het werken bij een techbedrijf is verder dat je erachter komt hoe bepaalde juridische vereisten vanaf de achterkant (de techniek) opgelost kunnen worden. Denk bijvoorbeeld aan het voldoen aan de informatievereisten op grond van de AVG, wat wordt meegenomen in het design en de knoppen op een website. Het werk is dus heel multidisciplinair en dynamisch. Daarnaast is het leuk om snel het resultaat van je werk te kunnen zien. Binnen de advocatuur geef je een advies aan een cliënt en weet je niet of er ook daadwerkelijk iets mee zal worden gedaan. Maar: de advocatuur is wel echt een goede plek om te beginnen, helemaal wanneer je specialist wilt worden in een bepaald vakgebied. Voor mensen die daarentegen niet alleen zuiver juridisch werk willen doen, kan het bedrijfsleven een goede keuze zijn.

Hoe ziet een gemiddelde werkweek voor jou eruit?

Best wel divers, wat dat betreft lijkt het dan ook wel op de advocatuur. Voor de coronacrisis had ik vaak meetings met mensen uit het bedrijf of binnen ons eigen team om het werk te verdelen. Nu werken we thuis en zijn deze meetings vervangen door videocalls. Daarnaast bestaat mijn werk uit het opstellen en beoordelen van contracten, het adviseren over lopende projecten en nieuwe *features*, en moet ik snel kunnen reageren op incidenten. Er gebeuren bijvoorbeeld ongevallen met bezorgers, of een aangesloten restaurant klaagt ons aan omdat er intern op een verkeerde knop is gedrukt. De volgende dag ben je in gesprek met autoriteiten, omdat bijvoorbeeld de cookiebanners op de website niet geheel conform de regelgeving te zijn, waarbij je snel moet ingrijpen om te voorkomen dat er boetes volgen. Mijn werk ziet uiteindelijk vooral op het voorkomen en oplossen van conflicten en juridische risico's. Echt een standaard week is er niet, omdat er altijd wel iets anders is dat 'ontploft'.

Wat vind je het leukste aan je huidige baan?

Dat ik werk in een hele positieve bedrijfscultuur. We begeven ons op een competitieve markt en het liefst veroveren we natuurlijk de wereld met ons product. Je hebt het gevoel dat nú het moment is waarop de kaarten worden uitgedeeld. Daarnaast is JET dus van oor-

sprong een Nederlands bedrijf en de oprichter is nog steeds de CEO. Dat merk je wel qua cultuur, dus dat is echt leuk. Als jurist binnen het bedrijf heb je een soort corrigerende werking om 'het schip op een rechte lijn te houden'. Zo zorg je er bijvoorbeeld voor de restaurants niet zomaar zonder waarschuwing van het platform worden gegooid wanneer zij niet handelen in overeenstemming met onze algemene voorwaarden. Op die manier ben je soms ook het morele kompas van het bedrijf.

Wat ik ook leuk vind, is dat je in contact komt met mensen in de techindustrie. Door te praten met programmeurs krijg je een gevoel van hoe dingen in elkaar steken. Dat helpt ook met het adviseren over verbeteringen op privacygebied, omdat je beter weet wat mogelijk is en hoe gemakkelijk of moeilijk het is om een bepaalde verbetering door te voeren.

Wat zijn je plannen voor de (nabije) toekomst?

Ik ben niet echt van het plannen. Ik kijk wel waar ik beland en als het me niet meer bevalt, dan zoek ik wel weer verder. Misschien dat ik in de toekomst meer met duurzaamheid bezig zou willen zijn. Op dit moment heb ik echter geen concreet doel voor ogen. Op termijn zou ik wellicht een leidinggevende functie willen, maar daar is geen haast bij. Ik ben zeker nog tevreden waar ik nu zit. Ik leer elke dag weer iets nieuws en het bedrijf zit enorm in de lift. We begonnen met acht juristen en zitten nu met circa dertig juristen in een groot internationaal team. Hierdoor kan ik mijn Engels nog verder verbeteren en bovendien meer leren van het Europese recht. Ik ben erg benieuwd waar ons bedrijf naartoe gaat de komende jaren.

Wat zou je studenten als laatste tip willen meegeven met het oog op het vinden van een geschikte baan na de studie?

Iedereen belandt op die stapel met CV's. Belangrijk is daarom: hoe ga jij opvallen? Dit kun je doen door allemaal tinnen te halen óf door allerlei dingen naast je studie te doen. Het is voor een werkgever niet erg interessant of je jouw studie in 4, 5 of 6 jaar hebt afgerond. Wel is het interessant wát je in die jaren hebt gedaan en dat je daar iets over kunt vertellen. De studententijd is een leuke tijd waarin je veel kunt doen en waar je zelf invulling aan kunt geven. Maak daar gebruik van!

Eén jaar Platform-to-Businessverordening

Wat heeft het opgeleverd?

Geschreven door Sylvia Chan

De platformeconomie is *booming*. Online shoppen, eten bestellen, een vakantie boeken; in veel gevallen gaat dit tegenwoordig via een online platform. Vanuit het oogpunt van de consument is dit een logische ontwikkeling, want het maakt het leven – zeker in coronatijd – een stuk gemakkelijker wanneer je het aanbod op één plek kunt bekijken, vergelijken en bestellen. Zakelijke gebruikers die hun goederen of diensten aanbieden via een platform, zoals een B&B-eigenaar of een speelgoedverkoper, zijn echter niet altijd te spreken over deze ontwikkeling. Zo kunnen platforms bijvoorbeeld hun eigen producten voortrekken ten opzichte van die van zakelijke gebruikers door hun eigen producten beter aan te prijzen op het platform, welke handeling een misbruik van machtspositie oplevert.¹ Google is in 2017 al op de vingers getikt door de Europese Commissie vanwege het voortrekken van haar eigen productvergelijker 'Google Shopping' en ook tegen Amazon loopt op dit moment een onderzoek wegens het prominenter in beeld brengen van huismerkproducten.² Daarnaast hebben zakelijke aanbieders een zwakke onderhandelingspositie ten aanzien van platforms. Dit werd bijvoorbeeld zichtbaar bij de overname van United Wardrobe door Vinted, bei-

de platforms voor de verkoop van vintage kleding. Zakelijke aanbieders op United Wardrobe werden in eerste instantie niet toegelaten tot Vinted en verloren zo al hun inkomsten.³

De Platform-to-Businessverordening⁴ (hierna: P2B-verordening) die bijna een jaar geleden in werking is getreden, tracht de verhouding tussen platforms en zakelijke gebruikers te reguleren en daarmee een eerlijk, voorspelbaar, duurzaam en betrouwbaar online ondernemingsklimaat te waarborgen, waarin transparantie bestaat tegenover zakelijke gebruikers en zij beschikking hebben over doeltreffende mogelijkheden tot geschilbeslechting.⁵ Een primeur, want tot dan toe zag de wetgeving met name op de verhouding tussen platforms en consumenten, dan wel zakelijke gebruikers en consumenten.⁶ In dit artikel bespreek ik de belangrijkste verplichtingen die de P2B-verordening oplegt aan platforms, waarbij de nadruk ligt op de transparantieplichtingen ten aanzien van de parameters die platforms gebruiken en hoe platforms tot nu toe omgaan met deze verplichtingen, en of de P2B-verordening voor een meer gelijkwaardige verhouding heeft kunnen zorgen tussen platforms en zakelijke gebruikers.

P2B-verordening: verplichtingen voor platforms

De P2B-verordening is van toepassing op platforms die fungeren als onlinetussenhandelsdienst of onlinezoekmachine.⁷ Daarnaast dienen de zakelijke gebruikers van het platform in de EU gevestigd te zijn en hun producten of diensten aan te bieden aan consumenten in de EU.⁸ In welk land het platform zelf is gevestigd, is dus niet van belang voor de toepasselijkheid van de P2B-verordening.

- 1 Het is voor een onderneming verboden om misbruik te maken van diens machtspositie op grond van artikel 24 Mededingingswet en artikel 102 VWEU.
- 2 Besluit van de Commissie van 27 juni 2017 inzake een procedure op grond van artikel 102 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie en artikel 54 van de EER-overeenkomst (Zaak AT.39740 — Google Search (Shopping)); 'Verkopen via Amazon of bol.com? 'Let op addertjes onder het gras', nu.nl.
- 3 'Overname United Wardrobe voelt als 'een messteek in de rug', rtlnieuws.nl.
- 4 Verordening (EU) 2019/1150.
- 5 Overweging 7 Considerans P2B-verordening.
- 6 O.a. Richtlijn 2000/31/EG (Richtlijn elektronische handel) en Richtlijn 2011/83/EU (Richtlijn consumentenrechten).
- 7 Artikel 1 lid 2 P2B-verordening.
- 8 Overweging 9 Considerans P2B-verordening.

De verplichtingen die de P2B-verordening oplegt aan platforms bestaan enerzijds uit transparantieplichtingen met betrekking tot de rangschikking van zakelijke aanbieders op het platform, en anderzijds uit verplichtingen die een doeltreffende geschilbeslechting waarborgen. Platforms met minder dan 50 werknemers zijn uitgezonderd van de verplichtingen omtrent doeltreffende geschilbeslechting en hoeven dus enkel te voldoen aan de transparantieplichtingen.⁹

Transparantie over de parameters

Platforms dienen in hun algemene voorwaarden transparant te zijn over de totstandkoming van de rangschikking van zakelijke gebruikers op het platform. Met andere woorden: welke gebruikers worden in de zoekresultaten als eerste getoond en hoe komt dat? Om dit te bereiken dienen platforms in hun algemene voorwaarden de belangrijkste parameters te noemen op basis waarvan het algoritme beslist, alsmede de verhouding tussen die parameters en andere parameters. Indien het platform aan zakelijke gebruikers de mogelijkheid biedt om tegen betaling een hogere plaats in de rangorde te krijgen, dan dient deze mogelijkheid ook opgenomen te worden in de algemene voorwaarden, met daarbij de gevolgen van de betaling voor de rangschikking.¹⁰ Met deze transparantievereisten beoogt de P2B-verordening zakelijke gebruikers te helpen met het verbeteren van de presentatie van hun goederen en diensten of van bepaalde inherente kenmerken van die goederen en diensten.¹¹ Als je weet welke criteria meespelen bij de rangschikking, dan weet je immers ook wat je kunt veranderen om hoger in de lijst te komen.

Artikel 3 lid 2 van de P2B-verordening stelt een notificatieperiode van ten minste 15 dagen voor iedere wijziging van de algemene voorwaarden door het platform. In deze periode krijgen zakelijke gebruikers de mogelijkheid om de overeenkomst met het platform op te zeggen indien zij het niet eens zijn met de wijziging. Het gevolg hiervan is dat een platform slechts eens in de 15 dagen haar algemene voorwaarden kan wijzigen. Dit wringt met de eerdergenoemde transparantievereisten rondom de parameters van het algoritme, nu som-

mige platforms continu de parameters van hun algoritmes aanpassen.¹² Toch lijkt dit in de praktijk niet voor grote problemen te zorgen. Zo hebben bol.com en Uber Eats bijvoorbeeld ten tijde van schrijven al langer dan 15 dagen hun algemene voorwaarden voor zakelijke gebruikers niet gewijzigd.¹³ Het is aannemelijk dat dit verband houdt met het feit dat de P2B-verordening enkel vereist dat de *belangrijkste* parameters bekend worden gemaakt. Juist vanwege het belang van deze parameters, zullen deze naar waarschijnlijkheid niet snel wijzigen. Overige parameters hoeven niet in de algemene voorwaarden opgenomen te worden en een wijziging in deze parameters levert derhalve ook geen wijziging van de algemene voorwaarden op. Daarnaast nemen platforms de parameters – in sommige gevallen – in vrij algemene bewoordingen op in hun algemene voorwaarden, waardoor de algemene voorwaarden minder snel gewijzigd hoeven te worden. Zo noemt Uber Eats als een van de parameters: “contextuele factoren (bijvoorbeeld het tijdstip van de dag, de dag van de week)”¹⁴ Onder ‘contextuele factoren’ kunnen uiteraard vele omstandigheden worden geschaard, waaronder omstandigheden waar zakelijke gebruikers geen invloed op kunnen hebben. Over de mate waarin deze omstandigheden een rol spelen bij de rangschikking ten opzichte van omstandigheden waar zakelijke gebruikers wél invloed op hebben, dan wel de verhouding tussen parameters in het algemeen, lijken platforms overigens te zwijgen.¹⁵ Het is daarom de vraag in hoeverre de openbaarmaking van de parameters daadwerkelijk bijdraagt aan het verbeteren van de positie van zakelijke gebruikers.

Doeltreffende geschilbeslechting

Naast de bovenstaande transparantieplichtingen legt de P2B-verordening aan platforms met meer dan 50 werknemers ook verplichtingen op teneinde zakelijke gebruikers te voorzien van doeltreffende geschilbeslechting. Ten eerste dienen deze platforms een intern klachtenafhandelingssysteem op te zetten waarbij zakelijke gebruikers eenvoudig en kosteloos een klacht kunnen indienen, welke vervolgens binnen een redelijke ter-

9 Artikel 11 lid 5 jo. 12 lid 7 P2B-verordening jo. artikel 2 lid 2 bijlage bij Aanbeveling 2003/361/EG.

10 Artikel 5 lid 1-3 P2B-verordening.

11 Overweging 24 Considerans P2B-verordening.

12 *Kamerstukken II* 2017/18, 22112, 2579, p. 6.

13 ‘Gebruikersvoorwaarden Zakelijke Verkopen via bol.com (versie van 20 april 2021); bol.com; ‘Algemene aanvullende voorwaarden Uber Eats (versie 12 september 2019); uber.com.

14 Punt 9 onder d Algemene aanvullende voorwaarden Uber Eats (versie 12 september 2019).

15 Ten tijde van schrijven heb ik geen platforms gevonden die zich in hun algemene voorwaarden uitlaten over de verhouding tussen parameters.

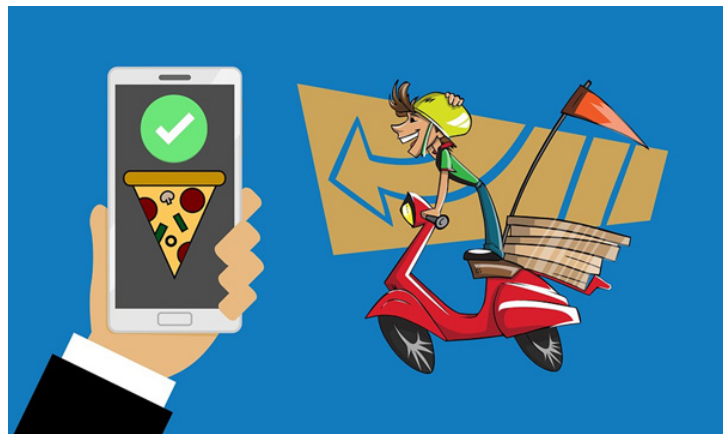
“Platforms dienen in hun algemene voorwaarden de belangrijkste parameters te noemen op basis waarvan het algoritme beslist.”

mijn afgehandeld dient te worden.¹⁶ Ten tweede dienen de platforms minimaal twee bemiddelaars aan te wijzen waarbij geschillen buitengerechtelijk beslecht kunnen worden, bijvoorbeeld wanneer het interne klachtenafhandelingsysteem het geschil niet heeft kunnen oplossen.¹⁷ Deze twee vereisten vergroten de kans dat een klacht succesvol kan worden opgelost zonder naar de rechter te stappen en besparen de zakelijke gebruiker daarmee tijd en geld. De voornoemde vormen van buitengerechtelijke geschilbeslechting staan er echter niet aan in de weg dat zakelijke gebruikers een gerechtelijke procedure starten.¹⁸

De verhouding tussen platforms en zakelijke gebruikers

Vanwege de populariteit van platforms bij consumenten is het voor zakelijke aanbieders zeer aantrekkelijk om hun producten en diensten via een platform aan te bieden. De positie tussen beide partijen is daarbij in de meeste gevallen niet gelijkwaardig, omdat de zakelijke aanbieder niet kan onderhandelen over de contractvoorwaarden wegens een gebrek aan *bargaining power*.¹⁹ Aanbieders van producten en diensten bevinden zich in een zogenoemde ‘take it or leave it’-positie en zullen de normen van het platform moeten accepteren indien zij via het platform hun producten of diensten willen aanbieden.²⁰ Daarnaast kunnen platforms eigen producten en diensten voortrekken ten opzichte van soortgelijke producten en diensten van zakelijke gebruikers. Heeft de P2B-verordening met de eerdergenoemde vereisten een verbetering teweeggebracht in deze positie van zakelijke gebruikers ten opzichte van platforms?

Mijns inziens luidt het antwoord op deze vraag ontkennend. De transparantievereisten die met de P2B-verordening zijn geïntroduceerd zorgen ervoor dat zakelijke gebruikers meer invloed hebben op hun positie ten opzichte van andere zakelijke gebruikers op het platform. De mate van invloed is afhankelijk van hoe nauwkeurig

het platform de parameters heeft omschreven in de algemene voorwaarden, maar gesteld kan worden dat de P2B-verordening ervoor heeft gezorgd dat zakelijke gebruikers onderling meer op gelijke voet met elkaar staan. Het is nog twijfelachtig of dit ook opgaat in het geval dat een platform zelf soortgelijke producten of diensten aanbiedt. Het platform kan immers bepalen welke parameters als ‘belangrijk’ bestempeld worden en hoeveel informatie wordt vrijgegeven in de algemene voorwaarden. Op die manier blijft het platform een voordeel behouden ten opzichte van de zakelijke gebruikers. Het onderzoek naar Amazon met betrekking tot het mogelijk voortrekken van huismerken²¹ suggereert ook dat de P2B-verordening inderdaad niet voor een gelijkwaardige positie heeft gezorgd tussen platforms en zakelijke gebruikers bij de verkoop van soortgelijke producten of diensten. Een ramp is dit overigens niet, nu via het mededingingsrecht kan worden opgekomen tegen het misbruiken van een machtspositie door een onderneming, in dit geval een platform.²²

Hetzelfde kan niet gezegd worden als het gaat om de capaciteit van zakelijke aanbieders om te onderhande-

16 Artikel 11 P2B-verordening.

17 Artikel 12 P2B-verordening.

18 Artikel 14 lid 9 P2B-verordening.

19 Overweging 2 Considerans P2B-verordening.

20 V. Mak, ‘Contracteren in de platformeconomie: de derde-aanbieder als zwakke partij’, *MvV* 2021, nr. 2, p. 58.k

21 ‘Amazon paste zoekalgoritme aan om zijn eigen producten prominenter te tonen’, *tweakers.net*.

22 Artikel 24 Mededingingswet en artikel 102 VWEU.

“Aanbieders van producten en diensten bevinden zich in een zogenoemde ‘take it or leave it’-positie.”

len met platforms. De platforms bepalen de spelregels, als onderneming kun je enkel kiezen of je meespeelt of niet. De toenemende populariteit van platforms maakt deze keuze niet gemakkelijker en regelmatig voelen ondernemingen zich ‘gedwongen’ om producten of diensten aan te bieden via een platform, terwijl ze het niet eens zijn met de contractvoorwaarden. Zo is gebleken dat onder restauranthouders onvrede heerst over de hoogte van de commissie die zij moeten afdragen aan maaltijdbezorgdiensten als Thuisbezorgd, Deliveroo en Uber Eats.²³ In deze situatie biedt het mededingingsrecht geen soelaas, aangezien de zakelijke gebruiker en het platform niet met elkaar concurreren op dezelfde markt. Ook de P2B-verordening bevat geen bepalingen om zakelijke gebruikers in een betere onderhandelingspositie te brengen. De toekomst zal uitwijzen of er wetgeving komt op dit gebied. Mocht dit zo zijn, dan dienen de belangen van de platforms niet uit het oog verloren te worden. Zij bieden zakelijke gebruikers immers ook veel voordelen, zoals het onderhouden van de website en/of app, het verzorgen van de klantenservice en misschien wel het belangrijkste: de toevoer van een groot aantal klanten. En daar is ook wel wat voor te zeggen.

Conclusie

Teneinde een eerlijk, voorspelbaar, duurzaam en betrouwbaar online ondernemingsklimaat te waarborgen voor zakelijke gebruikers van platforms, heeft de P2B-verordening meerdere verplichtingen opgelegd aan platforms. De noodzaak hiertoe is ontstaan vanuit de ongelijkheid tussen platforms en hun zakelijke gebruikers bij het aanbieden van soortgelijke producten of diensten, alsmede de zwakke onderhandelingspositie waarin ondernemingen zich bevinden bij het aangaan van een contract met een platform. De P2B-verordening tracht een meer gelijke verhouding te creëren tussen beide partijen door platforms te verplichten transparant te zijn over de parameters van het algoritme die de rangschikking van gebruikers bepalen. Platforms met meer dan 50 werknemers dienen tevens te voorzien in

doeltreffende geschilbeslechting door middel van een intern klachtenafhandelingsstelsel en het aanwijzen van bemiddelaars voor buitengerechtelijke geschilbeslechting. Tot een daadwerkelijke verandering in de verhouding tussen zakelijke gebruikers en platforms hebben de vereisten echter (nog) niet geleid, vanwege de mogelijkheid voor platforms om te bepalen welke parameters op welke wijze in de algemene voorwaarden genoemd worden en vanwege het feit dat er geen bepalingen zijn opgenomen gericht op het verbeteren van de onderhandelingspositie van zakelijke aanbieders. Het mededingingsrecht kan enkel een uitkomst bieden wanneer een platform handelt als aanbieder van soortgelijke producten of diensten en misbruik maakt van haar machtspositie. Het verbeteren van de onderhandelingspositie van zakelijke gebruikers zal via nieuwe wetgeving gereguleerd moeten worden, waarbij ook de belangen van de platforms niet uit het oog verloren dienen te worden.

23 R. Andersen, ‘Maaltijdbezorging is de levenslijn van de lockdown, maar restaurants vrezen de branche’, volkskrant.nl, 13 januari 2021; ‘Steun de horeca, bestel rechtstreeks bij het restaurant’, rtlnieuws.nl.

Interview met **Kirsten Eefsting**

Kun je je voorstellen aan de lezers?

Ik ben Kirsten en ik ben 33 jaar. Ik werk momenteel als Functionaris Gegevensbescherming bij gemeente Amersfoort. Inmiddels woon ik ook in Amersfoort.

Hoe zag je studieloopbaan eruit en heb je nog stages gelopen?

Ik was begonnen aan de bachelor Psychologie, omdat ik was uitgeloot voor geneeskunde. Ik kwam er tijdens de studie al snel achter dat ik er niet in wilde werken, ondanks dat ik het wel interessant vond. Ik had altijd al een passie voor strafrecht en privacy, dus ben ik ook rechten gaan studeren. Ook deed ik al wat langer over mijn studie Psychologie, ik was iets teveel aan het feesten. Een tweede bachelor kon dat mooi een beetje camoufleren. Uiteindelijk ging ik Recht & ICT studeren, wat ik erg leuk vond. Vervolgens ben ik mij gaan specialiseren in het privacyrecht en begon ik aan de master Rechtsgeleerdheid: internet, intellectuele eigendom en ICT aan de Vrije Universiteit (VU) in Amsterdam. Daarnaast deed ik de master Criminologie aan de VU, nadat ik de bachelor Psychologie had afgemaakt. Tijdens de bachelor IT-recht liep ik stage bij ICTRecht in Amsterdam. Na deze stage boden ze mij een baan aan voor twee dagen in de week. Op dat moment deed ik dus twee masters (IT-recht en Criminologie) en werkte ik twee dagen per week. Na enige tijd wilden ze bij ICTRecht graag dat ik er fulltime ging werken, dus heb

ik mijn scriptie van Criminologie helaas niet af kunnen maken. Misschien dat ik dat ooit nog doe. In totaal heb ik tien jaar gestudeerd.

Hoe zag je stage er bij ICTRecht uit en wat voor werkzaamheden verrichtte je hier vooral?

Ik ben in mijn laatste jaar van de bachelor begonnen met mijn stage bij ICTRecht. ICTRecht is een juridisch adviesbureau. Ik mocht hier echt van alles doen. Ik maakte bijvoorbeeld een nieuwsoverzicht voor de juristen waarbij ik samenvattingen maakte van de jurisprudentie. Ook mocht ik al veel ondersteunen bij werkzaamheden. Zo mocht ik voorwerk doen of soms zelf stukken schrijven. Deze stukken namen ze dan vaak ook over en ze gaven altijd veel feedback, wat erg leerzaam was. Daarnaast mocht ik twee blogs schrijven voor de website. Ik mocht veel meedoen, wat erg leerzaam en leuk was.

Was je altijd al geïnteresseerd in het privacyrecht?

Mijn voorliefde voor rechten begon in het strafrecht. Op een gegeven moment was ik ook wel veel bezig met privacy en wat er bijvoorbeeld online over je te vinden is. Tijdens mijn studie Psychologie had ik een vak over massa's en hoe massa's bewegen. Het ging tijdens dit vak onder andere over camera's die gericht zijn op massa's. Ik kan me nog herinneren dat ik toen bij mezelf ging nadenken hoe dit eigenlijk zat met pri-

vacy. Ik vond het strafrecht nog steeds heel interessant, maar ik ging al snel over naar privacy en IT-recht.

Welk aspect van het privacyrecht vind je vooral interessant en/of belangrijk?

Veel aspecten uit de AVG zijn erg interessant. Belangrijk is bijvoorbeeld transparantie, maar ook de verwerkingsgrondslagen. In principe kun je de AVG op twee manieren aanvliegen. Als commercieel bedrijf kijk je vooral naar wat een bedrijf wilt en wat de mogelijkheden zijn met inachtneming van de AVG. Als toezichthouder denk je ook mee met de organisatie, maar kijk je in eerste instantie altijd naar de bescherming van betrokkenen. Zelf vind ik de bescherming van betrokkenen dan ook erg belangrijk en zeker interessant. Het belang van de betrokkene is echt iets waar ik voor sta.

Hoe ben je terechtgekomen bij je huidige baan als Functionaris Gegevensbescherming?

Tijdens mijn stage en werk bij ICTRecht heb ik veel geleerd en heb ik het erg naar mijn zin gehad. Ik had leuke collega's en ik had de beste begeleiders die mij echt veel hebben geleerd. Ook had ik hier veel diverse klanten, zoals IT-leveranciers en afnemers. Het leek mij echter ook leuk om binnen één organisatie aan de slag te gaan en te kijken welke dingen binnen een organisatie verbeterd kunnen worden en hoe zo'n organisatie zich ontwikkelt in positieve zin. Per toeval zag ik toen de vacature van Functionaris Gegevensbescherming bij gemeente Amersfoort. Dit leek me erg leuk en ik vond het wel bij me passen, nu ik vooral voor het belang van de betrokkene sta.

"Sommige mensen denken wellicht dat het werken bij de gemeente saai is of iets dergelijks, maar dit vind ik juist niet."

Wat vind je het leukste aspect aan het werk als Functionaris Gegevensbescherming?

Het zijn van Functionaris Gegevensbescherming is iets heel anders dan het zijn van jurist. Dat komt ook door het onderwerp, privacy. Dat is echt meer dan alleen juridisch. Het is multidisciplinair. Er zit bijvoorbeeld ook een technisch aspect aan en een beleidsaspect. Ik werk vooral met risico's waarbij je nagaat hoe com-

pliant een organisatie is en hoe je dit kunt aantonen. Ik moet hierbij vanuit allerlei hoeken nadenken en adviseer ook over het beleid en de strategie van de organisatie. De ene dag adviseer ik de burgemeester, de andere dag kijk ik mee met een IT-specialist. Dit is echt veel interessanter dan ik ooit had gedacht. Sommige mensen denken wellicht dat het werken bij de gemeente saai is of iets dergelijks, maar dit vind ik juist niet. De overheid en de gemeente hebben zoveel gegevens en wat zij met deze gegevens doen is ontzettend belangrijk. Denk hierbij bijvoorbeeld aan alles in het sociaal domein, maar ook veiligheid, *smart city*-onderwerpen, burgerzaken en verkeersgegevens. Daarnaast zijn wij ook bezig met duurzaamheid. Zo wil de gemeente bijvoorbeeld mensen bereiken die nog gas gebruiken, maar dit kan niet zomaar vanuit privacy-oogpunt. Het is heel divers en omvangrijk.

Wat voor werkzaamheden verricht je als Functionaris Gegevensbescherming?

Mijn werkzaamheden zijn heel divers. Ik ben onafhankelijk toezichthouder, dus ik mag geen instructies ontvangen. Ik houd vooral toezicht, wat inhoudt dat ik controleer of de AVG goed wordt toegepast en nageleefd. Dit doe ik risico-georiënteerd. Ook heb ik veel overleg en adviseer ik over DPIA's (Data Protection Impact Assessments), waarbij ik adviseer of een verwerking mag starten. Daarnaast geef ik adviezen over onder andere datalekken en heb ik contact met de Autoriteit Persoonsgegevens en burgers.

Hoe ziet een gemiddelde werkweek er voor jou uit?

Ik werk fulltime, wat bij de overheid 36 uur is. Bij de gemeente zijn ze erg flexibel. Ik kan zelf bepalen wanneer ik werk en heb een eigen agenda. Ik werk eigenlijk al een jaar (bijna) volledig thuis. Dit gaat mij eigenlijk wel goed af. Ik houd ervan om bijvoorbeeld 's ochtends even te sporten of 's middags een stuk te wandelen. Daarnaast vind ik het wel fijn dat ik niet afgeleid kan worden en dat ik veel flexibiliteit heb. Uiteraard mis ik wel mijn collega's en het menselijke contact. Qua werkzaamheden heb ik veel overleg (dat is wel echt des overheids, en mag van mij een stuk minder), geef ik weleens trainingen, lees ik stukken en schrijf ik adviezen. Ook komen er weleens spoedadviezen tussen waardoor ik me ad hoc moet kunnen aanpassen. Dit zijn bijvoorbeeld raadsvragen, datalekken of persvragen. Elke week ziet er anders uit.

Hoe kijk je terug op je studententijd?

Ik denk altijd met veel plezier terug aan mijn studententijd in Groningen. Ik had altijd veel lol en ging graag

naar feestjes. Na een feestje zat ik dan brak in de collegebanken of kwam ik niet opdagen. Tijdens tentamenperiodes was het dan echter tot 's avonds laat hard studeren in de UB.

Wat voor commissies heb je bij LISA gedaan?

In 2014 was ik voorzitter van de Symposiumcommissie. Ons symposium heette E-volution en ging over de ontwikkelingen op technologisch gebied en de gevolgen hiervan. Ik heb het symposium dit jaar ook gekeken trouwens! Naast de symposiumcommissie heb ik bij Simon van der Aa de pleitcommissie gedaan en zat ik in de Kascommissie van Digi Juridica (studievereniging voor IT-recht van de VU). Ik vond het altijd leuk om veel dingen naast mijn studie te doen en met medestudenten dingen te organiseren.

“Wees niet alleen een jurist, maar kijk verder dan dat.”

Heb je het idee dat bij werkgevers ook verwacht wordt dat studenten veel commissies hebben gedaan?

Ik denk dat dit heel erg afhangt van waar je wilt werken. Bij ICTRecht vinden ze het bijvoorbeeld erg belangrijk hoe je kennis is en hoe je als persoon bent. Bij de overheid keken ze eigenlijk helemaal niet naar wat ik naast mijn studie had gedaan. Daar was geschiktheid voor de functie het belangrijkste. Voor sommige bedrijven laat het zien dat je wat extra's wilt doen. Ik ben echter van mening dat wanneer je niks of weinig actiefs op je CV hebt staan, dit niet automatisch betekent dat je niet iets extra's wilt doen of hebt gedaan. Sommige dingen staan niet op je CV.

Heb je nog iets wat je de lezers/studenten wilt meegeven?

De situatie is tegenwoordig natuurlijk wel anders dan in mijn tijd. Wij konden nog wat langer over onze studie doen. Mocht je vertraging oplopen, wees dan in elk geval niet ongerust ten aanzien van je carrièremogelijkheden.

Geniet van je studententijd (als het kan), want je hebt de rest van je leven nog om te werken. Het werken-de leven is prima, maar wel heel anders dan het studentenleven. Daarnaast wil ik als tip nog geven: wees niet alleen een jurist, maar kijk verder dan dat. Als je interesse hebt in privacy, probeer dan bijvoorbeeld wat te leren over techniek en hoe bedrijven opereren. Dit is wat het werk-veld zo leuk maakt. Tot slot wil ik pleiten voor het feit dat het werken bij de gemeente verre van saai is! Het is ontzettend leuk dat de werkzaamheden zo divers zijn en dat je verder kijkt dan het juridische aspect.

Wifitracking in Enschede

In strijd met de AVG?

Geschreven door Lotte Derksen

Bron: www.gemeente.nu

Zoals u in het nieuws wellicht al heeft gelezen, heeft de Autoriteit Persoonsgegevens (hierna: AP) een boete van maar liefst € 600.000 opgelegd aan het college van B&W van gemeente Enschede (hierna: de gemeente) vanwege wifitracking. De AP oordeelt dat de gemeente hiermee in overtreding van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (hierna: AVG) heeft gehandeld.¹ In dit artikel zet ik uiteen wat wifitracking is, welke voorwaarden hieraan verbonden zijn in het kader van de AVG, wat de feiten in Enschede precies zijn, waarom de AP geoordeeld heeft dat de gemeente in strijd heeft gehandeld met de AVG en wat de zienswijze van de gemeente zelf is.

Wifitracking

Wifitracking werkt als volgt: wanneer je op je mobiel of een ander apparaat wifi hebt ingeschakeld, zendt het apparaat voortdurend signalen uit om herkend te kunnen worden door andere apparaten. Deze signalen bestaan onder meer uit een MAC-adres.² Nu iedereen tegenwoordig vrijwel altijd zijn of haar telefoon met zich meedraagt, kan iemand bij het identificeren en herkennen van een mobiel apparaat ook de unieke gebruiker van het apparaat herkennen. Wanneer in een winkel bijvoorbeeld één of meer sensoren geïnstalleerd zijn, kan een winkelier het MAC-adres registreren samen met de signaalsterkte van het wifi-sigitaal én het tijdstip waarop de registratie plaatsvond.

Op deze manier kan een winkelier vaststellen hoelang iemand in een winkel is geweest en kunnen de verplaatsingen binnen de winkel gevolgd worden. Zo kan een persoon dus erg nauwkeurig gevolgd worden. Van belang om tevens te benoemen is dat des te meer sensoren worden gebruikt, des te nauwkeuriger de verplaatsingen in kaart worden gebracht.³

Hoe zit het juridisch?

Een persoonsgegeven wordt gedefinieerd als: 'alle informatie over een geïdentificeerde of identificeerbare natuurlijke persoon'.⁴ Wanneer een persoon direct of indirect kan worden geïdentificeerd aan de hand van een gegeven, is sprake van identificeerbaarheid.⁵ Op grond van art. 5 aanhef en onder a AVG moet de ver-

1 'Privacywaakhond legt Enschede boete op van 600.000 euro vanwege wifitracking', NOS.nl.

2 MAC staat voor Media Access Control. Een MAC-adres is een uniek identificatienummer waarmee een mobiel apparaat herkend kan worden.

3 T. van Canneyt, 'Big brother in de winkel? – wifi-tracking en de verwerking van persoonsgegevens', *Computerrecht* 2016/125, afl. 4.

4 Art. 4 aanhef en onder 1 AVG.

5 Klingenberg, Neppelenbroek & Van Zuijlen, IT-recht, Den Haag: Boom Juridisch 2018 p. 38.

werking van persoonsgegevens rechtmatig, behoorlijk en transparant zijn.⁶ Er is sprake van een rechtmatige verwerking indien er een verwerkingsgrondslag is. In art. 6 AVG staan zes verwerkingsgrondslagen, te weten: de toestemming van de betrokkene, de uitvoering van een overeenkomst of pre-contractuele maatregelen, een wettelijke verplichting, de bescherming van vitale belangen, een taak van algemeen belang of een taak in het kader van de uitoefening van openbaar gezag, en de behartiging van gerechtvaardigde belangen van de verwerkingsverantwoordelijke of een derde.⁷

Er zijn drie grondslagen die het gebruik van wifitracking mogelijk maken voor private partijen: met toestemming, een overeenkomst of een gerechtvaardigd belang. Een gemeente daarentegen mag persoonsgegevens door middel van wifitracking verwerken, indien dit noodzakelijk is om een taak van algemeen belang uit te voeren of ter uitoefening van het openbaar gezag. Dit is bijvoorbeeld het geval bij het bewaken van de openbare orde of het handhaven van de veiligheid in een stad. Een gemeente mag wifitracking alleen toepassen onder strikte voorwaarden. Voorts is dit alleen toegestaan in specifieke periodes en in precies omschreven gebieden, waarin dit echt nodig is.⁸

De feiten in Enschede

Per 6 september 2017 heeft de gemeente besloten te starten met metingen via sensoren in de binnenstad van Enschede. City Traffic B.V. is ingehuurd voor de installatie en het onderhoud van deze sensoren. Ook heeft City Traffic B.V. de bevoegdheid gekregen voor het verzamelen en valideren van de gegevens die met de sensoren worden verzameld. Sinds 2018 hangen er elf sensoren bij verschillende winkeliers, welke elk

een bereik van 20 tot 30 meter hebben. De informatie die middels de sensoren is opgevangen, werd tijdelijk opgeslagen in het werkgeheugen van de sensor. De opslag duurde zolang het apparaat (bijvoorbeeld een mobiele telefoon) zich binnen het sensorgebied bevond en twee minuten daarna. De AP heeft geconstateerd dat de sensoren continu scanden en dat elk gedetecteerd apparaat bij binnenkomst en twee minuten na vertrek gegevens verzond naar de server.⁹ De gegevens werden dagelijks verzameld in een kortetermijntabel. Vervolgens werden elke nacht twee filters toegepast op deze tabel, wat tot gevolg had dat bepaalde gegevens uit de kortetermijntabel niet terecht konden komen in de langetermijntabel.¹⁰ De AP heeft echter geconstateerd dat het zogenoemde 'bewonersfilter' niet alle bewoners eruit heeft gefilterd en dat op de website van de gemeente foutieve informatie hierover wordt gegeven. In de langetermijntabel stonden er vanaf 25 mei 2018 gegevens over een periode van tussen de zes en zeven maanden.¹¹ De AP heeft voorts vastgesteld dat de gemeente in ieder geval van 25 mei 2018 tot en met 30 april 2020 gegevens van ongeveer 1,8 miljoen mobiele apparaten heeft laten verwerken en dat het aantal detecties nog hoger zal liggen. Uit de langetermijntabel volgt ook dat duidelijke leefpatronen te zien zijn en dat kan worden geconcludeerd dat bij deze patronen telkens één mobiel apparaat hoort. Hierdoor wordt iemands woon- of werkplek vrijgegeven, maar ook gevoelige gegevens zoals een bezoek aan het ziekenhuis.¹²

Het doel van de metingen is het meten van de effecten van gemeentelijke investeringen in de binnenstad met het oog op het verantwoord omgaan met de publieke gelden. De gemeente stelt dat de metingen inzicht kunnen verschaffen in onderwerpen die belang

6 Klingenbergh, Neppelenbroek & Van Zuijlen, IT-recht, Den Haag: Boom Juridisch 2018 p. 42.

7 De Vries, in: *T&C Privacy- en gegevensbeschermingsrecht, commentaar op art. 6 AVG*, aant. 1 (online, laatst bijgewerkt april 2021).

8 'Vragen over internet en telecom', autoriteitpersoonsgegevens.nl.

9 Te weten: sensor status 1, dan wel 2, MAC-adres, signaalsterkte, datum, tijdstip, spoofed indicator en sensor-ID.

10 De filters die werden toegepast zijn een opt-out filter en een bewonersfilter.

11 De gegevens die in de langetermijntabel stonden zijn: gepseudonimiseerd MAC-adres, datum, TijdIn, TijdUit, Retention, SignalStrengthIn en SignalStrengthOut.

12 Autoriteit Persoonsgegevens, Besluit van de Autoriteit Persoonsgegevens tot het opleggen van een bestuurlijke boete aan gemeente Enschede, 11 maart 2021, te vinden op autoriteitpersoonsgegevens.nl, p. 4-5 (laatst geraadpleegd op 15 mei 2021).

zijn voor de invulling van haar publieke taak.¹³ Ook stelt de gemeente dat de metingen worden gebruikt om te bepalen of en wanneer ingegrepen moet worden met het oog op de openbare orde en veiligheid.¹⁴

Besluit Autoriteit Persoonsgegevens

Persoonsgegevens

De AP stelt ten eerste vast dat sprake is van persoonsgegevens in de zin van art. 4 aanhef en onderdeel 1 AVG. Daarbij is geen sprake is van informatie over een geïdentificeerde persoon, omdat de identiteit van iemand niet direct volgt uit het MAC-adres of het gepseudonimiseerde MAC-adres en de locatiegegevens. De combinatie van deze gegevens zijn daarentegen wel te kwalificeren als persoonsgegevens, nu identificatie van natuurlijke personen wel mogelijk is aan de hand van de gegevens welke zijn opgeslagen op de sensor. Bij de verwerkingsverantwoordelijke is immers de exacte locatie van de sensoren bekend en heeft men toegang tot het werkgeheugen en de software die draait op elke sensor. Wanneer iemand door middel van een camera te zien is binnen het bereik van de sensor, zijn zijn of haar vervolglocaties makkelijk te herleiden naar de persoon, vooral wanneer het rustig is in de binnenstad.¹⁵ Bovendien stelt de AP dat de persoonsgegevens verwerkt zijn tot aan het moment van het afknippen van het gepseudonimiseerde MAC-adres. Deze gekozen anonimiseringsmethode sluit de risico's op herleidbaarheid, koppelbaarheid en deduceerbaarheid onvoldoende uit, waardoor de gegevens voorts nog gekwalificeerd kunnen worden als persoonsgegevens. Wat betreft de koppelbaarheid stelt de AP dat dit risico reeds aanwezig is, aangezien de mogelijkheid bestaat om ten minste twee opgepikte signalen over dezelfde betrokkene of groep betrokkene-

nen met elkaar in verband te brengen. Tevens is bevestigd dat het detailverlies door het afknippen beperkt is, waardoor koppeling nog steeds mogelijk is. Daarnaast is het risico op herleidbaarheid nog aanwezig, nu duidelijke leefpatronen uit de langetermijntabel af te leiden zijn. Het is mogelijk dat de patronen de locatiegegevens van meerdere personen zijn, maar gezien de regelmatigheid kan worden geconcludeerd dat alle registraties die behoren tot een bepaald patroon afkomstig zijn van één apparaat en dus één persoon.¹⁶ Tot slot stelt de AP dat ook het risico op deduceerbaarheid nog aanwezig is. Uit de langetermijntabel kan namelijk met grote waarschijnlijkheid een persoonskenmerk worden afgeleid.¹⁷ Het afknippen van een gepseudonimiseerd MAC-adres sluit dan ook niet het risico op reduceerbaarheid uit.¹⁸

Verwerkingsverantwoordelijke

De gemeente heeft een sturende rol gehad bij het bepalen van het aantal sensoren dat gebruikt werd voor de wifitracking en waar deze sensoren geplaatst werden. De AP is van oordeel dat de gemeente de verwerkingsverantwoordelijke is op grond van art. 4 aanhef en onderdeel 7 AVG, omdat zij degene is die het doel en de middelen voor de verwerking heeft vastgesteld. De gemeente heeft namelijk vastgesteld waarom de verwerking plaatsvindt en voor welke doeleinden, te weten: het meten van de effecten van gemeentelijke investeringen in de binnenstad van Enschede. Daarbij is de gemeente degene die kan besluiten om te stoppen met het verwerken van de persoonsgegevens. Bovendien heeft de gemeente beslist over de wijze waarop de verwerking plaatsvindt, waardoor zij moet worden beschouwd als degene die de middelen vaststelt.¹⁹

- 13 Voorbeelden van deze onderwerpen zijn: het houden van koopzondagen en/of marktdagen, de aantrekkelijkheid van evenementen en de acquisitie van winkels en horeca.
- 14 Autoriteit Persoonsgegevens, Besluit van de Autoriteit Persoonsgegevens tot het opleggen van een bestuurlijke boete aan gemeente Enschede, 11 maart 2021, te vinden op autoriteitpersoonsgegevens.nl, p. 16 (laatst geraadpleegd op 15 mei 2021).
- 15 Autoriteit Persoonsgegevens, Besluit van de Autoriteit Persoonsgegevens tot het opleggen van een bestuurlijke boete aan gemeente Enschede, 11 maart 2021, te vinden op autoriteitpersoonsgegevens.nl, p. 7-8 (laatst geraadpleegd op 15 mei 2021).
- 16 Autoriteit Persoonsgegevens, Besluit van de Autoriteit Persoonsgegevens tot het opleggen van een bestuurlijke boete aan gemeente Enschede, 11 maart 2021, te vinden op autoriteitpersoonsgegevens.nl, p. 11 (laatst geraadpleegd op 15 mei 2021).
- 17 Mogelijke persoonskenmerken zijn bijvoorbeeld de slaappleeds of locatie van een persoon.
- 18 Autoriteit Persoonsgegevens, Besluit van de Autoriteit Persoonsgegevens tot het opleggen van een bestuurlijke boete aan gemeente Enschede, 11 maart 2021, te vinden op autoriteitpersoonsgegevens.nl, p. 11 (laatst geraadpleegd op 15 mei 2021).
- 19 Autoriteit Persoonsgegevens, Besluit van de Autoriteit Persoonsgegevens tot het opleggen van een bestuurlijke boete aan gemeente Enschede, 11 maart 2021, te vinden op autoriteitpersoonsgegevens.nl, p. 17-18 (laatst geraadpleegd op 15 mei 2021).

Rechtmatigheid van de verwerking

De AP stelt vast dat mogelijke verwerkingsgrondslagen voor de gemeente zijn: noodzakelijk om te voldoen aan een wettelijke verplichting,²⁰ noodzakelijk voor de vervulling van een taak van algemeen belang of een taak in het kader van de uitoefening van het openbaar gezag,²¹ of een gerechtvaardigd belang.²²

De eerste twee genoemde grondslagen vereisen dat de verwerking noodzakelijk is. Hierbij dient ten eerste voldaan te zijn aan het beginsel van proportionaliteit, wat inhoudt dat de inbreuk op de belangen van de betrokkene niet onevenredig mag zijn in verhouding tot het met de verwerking te dienen doel. Ten tweede dient voldaan te zijn aan het subsidiariteitsbeginsel, wat inhoudt dat het doel dat wordt bereikt met de verwerking in redelijkheid niet op een andere, minder nadelige wijze kan worden verwezenlijkt.

De AP komt tot de conclusie dat geen sprake is van een wettelijke verplichting, waardoor de gemeente geen geslaagd beroep kan doen op de grondslag van art. 6 lid 1 onderdeel c AVG.²³

Wat betreft de noodzakelijkheid in het kader van een taak van algemeen belang stelt de AP het volgende: overheidstaken zijn van algemeen belang op grond van art. 160 Gemeentewet (hierna: Gemw). Op grond van overweging 45 van de AVG is echter vereist dat sprake is van een zekere mate van concreetheid in de wetgeving. De taak van algemeen belang dient daarom duidelijk, nauwkeurig en voorspelbaar te zijn voor de burger. De AP komt tot de conclusie dat art. 160 Gemw niet aan deze vereisten voldoet. De taak 'het dagelijks bestuur van de gemeente voeren' is te ruim geformuleerd. Hierdoor is de taak niet concreet en niet voldoende voorspelbaar. Burgers kunnen op grond van dit artikel niet voldoende opmaken welke gegevens kunnen wor-

den verzameld en vastgelegd. Op grond van het bovenstaande kan de gemeente de verwerking dan ook niet rechtmatig laten berusten op art. 6 lid 1 onder e AVG. Bovendien is volgens de AP niet voldaan aan de vereisten van subsidiariteit en proportionaliteit.²⁴

Betreffende de verwerkingsgrondslag op grond van art. 6 lid 1 onderdeel f AVG, het gerechtvaardigd belang, stelt de AP het volgende. Overheidsinstanties kunnen in beginsel geen gebruik maken van deze verwerkingsgrondslag, tenzij de overheidsinstantie 'typisch bedrijfsmatige handelingen' verricht waarbij persoonsgegevens worden verwerkt.²⁵ Dit volgt ook expliciet uit de laatste zin van art. 6 lid 1 AVG. De AP is daarom van oordeel dat de gemeente geen beroep kan doen op deze grondslag nu het doel van de wifimetingen is om de effectiviteit van gemeentelijke investeringen in de binnenstad te toetsen. De gemeente heeft zelf immers uitgelegd dat de metingen nodig zijn voor de gemeentelijke overheidstaken en niet voor 'typisch bedrijfsmatige handelingen'.²⁶

Concluderend is er geen verwerkingsgrondslag waar de gemeente zich op kan beroepen. Nu er wel sprake is van persoonsgegevens en de gemeente de verwerkingsverantwoordelijke is, komt de AVG tot de conclusie dat de gemeente de gegevens onrechtmatig heeft verwerkt door te handelen in strijd met art. 5 lid 1 onder a jo. art. 6 lid 1 AVG.

Bezwaar gemeente Enschede

Met het standpunt 'wij volgen niet, wij tellen slechts' tekent de gemeente bezwaar aan tegen het besluit van de AP. De gemeente stelt dat de AP een theoretische mogelijkheid heeft geschetst van het koppelen van een MAC-adres aan een persoon. Volgens de gemeente is dit een theoretische mogelijkheid die erg ingewikkeld en complex is, terwijl in feite de gegevens niet te her-

20 Art. 6 lid 1 onderdeel c AVG.

21 Art. 6 lid 1 onderdeel e AVG.

22 Art. 6 lid 1 onderdeel f AVG.

23 Autoriteit Persoonsgegevens, Besluit van de Autoriteit Persoonsgegevens tot het opleggen van een bestuurlijke boete aan gemeente Enschede, 11 maart 2021, te vinden op autoriteitpersoonsgegevens.nl, p. 21-22 (laatst geraadpleegd op 15 mei 2021).

24 Autoriteit Persoonsgegevens, Besluit van de Autoriteit Persoonsgegevens tot het opleggen van een bestuurlijke boete aan gemeente Enschede, 11 maart 2021, te vinden op autoriteitpersoonsgegevens.nl, p. 24 (laatst geraadpleegd op 15 mei 2021).

25 Hiervan is bijvoorbeeld sprake wanneer de verwerking noodzakelijk is voor de beveiliging van overheidsgebouwen.

26 Autoriteit Persoonsgegevens, Besluit van de Autoriteit Persoonsgegevens tot het opleggen van een bestuurlijke boete aan gemeente Enschede, 11 maart 2021, te vinden op autoriteitpersoonsgegevens.nl, p. 25-26 (laatst geraadpleegd op 15 mei 2021).

leiden zijn tot een individu. De gemeente stelt dat de MAC-adressen in dit geval geen persoonsgegevens zijn en dat hierdoor de AVG niet van toepassing is. De 'afgeknipte' MAC-adressen en de 'grove locatiegegevens' kunnen niet leiden tot identificatie, omdat deze niet gecombineerd worden met het tijdstip, de precieze locatie of andere data.²⁷ Voorts stelt de gemeente dat zij in 2017 voldeden aan de voorwaarden die golden voor wifi-tracking. Toen in 2018 de AVG in werking trad, verviel de grondslag waar zij de gegevensverwerking op baseerde. De gemeente heeft toen tijdelijk de wifitellingen stilgezet en is vanaf 1 januari 2019 verder gegaan met het verzamelen van de gegevens.²⁸ Vanaf toen is dit volgens de gemeente echter anoniem verzameld.²⁹

Bron: www.enschede.nl

Conclusie

Wifitracking is het herkennen van signalen, zogenoemde MAC-adressen, welke worden uitgezonden via je mobiel of een ander apparaat wanneer je wifi aan hebt staan. Door deze signalen is het mogelijk om een persoon te volgen. MAC-adressen zijn persoonsgegevens op grond van art. 4 aanhef en onder 1 AVG. Het verwerken van deze persoonsgegevens is slechts toegestaan, indien sprake is van een verwerkingsgrondslag in de zin van art. 6 lid 1 AVG. In Enschede zijn wifimetingen gedaan via sensoren in de binnenstad van Enschede met het doel om de effecten van gemeentelijke investeringen in de binnenstad te meten teneinde verantwoord om te gaan met publieke gelden. De MAC-adressen die verzameld werden, werden deels 'afgeknipt' om zo de anonimiteit te waarborgen. De AP heeft echter geoordeeld dat toch sprake was van persoonsgegevens en dat de gemeente de verwerkingsverantwoordelijke is. De AP heeft voorts geoordeeld dat er geen rechtsgeldige verwerkingsgrondslag was, waardoor de gemeente in strijd heeft gehandeld met art. 5 lid 1 onder a jo. art. 6 lid 1 AVG. Op grond hiervan heeft de AP een bestuurlijke boete van maar liefst € 600.000 opgelegd. De gemeente heeft tegen dit besluit bezwaar aangetekend. De gemeente stelt namelijk dat geen sprake is geweest van persoonsgegevens, nu de MAC-adressen afgeknipt zijn en hierdoor praktisch gezien niet te herleiden zijn tot een individu. Persoonlijk ben ik erg benieuwd of de gemeente in bezwaar, en wellicht later beroep, gelijk krijgt.

- 27 De gemeente spreekt van een 'grov locatiegegeven' nu een wifisensor een gebied van 20 tot 70 meter opneemt, waardoor het niet mogelijk is om een precieze locatie te bepalen.
- 28 De gemeente spreekt van wifitellingen in plaats van wifi-tracking omdat zij stelt dat dit is wat daadwerkelijk gebeurt. Naar het oordeel van de gemeente worden de gegevens geteld, niet 'getrackt'.
- 29 'Wifi-tellingen binnenstad', enschede.nl.